

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Turvallisuudentunne osana oppilaitosturvallisuutta

Suojoki, Hanna

Väyrynen, Aino

2013 Leppävaara

Laurea-ammattikorkeakoulu
Leppävaara

Turvallisuudentunne osana oppilaitosturvallisuutta

Suojoki, Hanna
Väyrynen, Aino
Turvallisuusalan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2013

Suojoki, Hanna
Väyrynen, Aino

Turvallisuudentunne osana oppilaitosturvallisuutta

Vuosi 2013 Sivumäärä 57

Oppilaitokset ovat niitä ympäristöjä, joissa noin miljoona opiskelijaa toimii lähes päivittäin. Oppilaitoksien ja siellä toimivien opiskelijoiden sekä henkilökunnan turvallisuus nousi yleiseen keskusteluun vuonna 2007 ja uudelleen vuonna 2008 tapahtuneiden koulusurmien vuoksi. Keskustelu keskittyi aluksi ainoastaan oppilaitoksien fyysiseen turvallisuuteen, mutta myöhemmin se laajeni myös käsittämään sekä sosiaalisen että psyykkisen turvallisuuden tärkeyden suomalaisissa oppilaitoksissa. Opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella oppilaitosten fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä turvallisuutta opiskelijoiden näkökulmasta sekä pohtia turvallisuudentunnetta keskeisenä oppilaitosturvallisuuden osa-alueena. Opinnäytetyön tavoitteena on osoittaa, kuinka merkittävä osa turvallisuudentunne on oppilaitosturvallisuudesta.

Opinnäytetyö on kvantitatiivinen eli määrällinen. Opinnäytetyössä on analysoitu valmiiksi kerätty määrällinen sekä avoimilla kysymyksillä saatu aineisto. Tutkimusmenetelmä on poikkeileikkaus kyselytutkimus. Aineisto oli kerätty Opiskelijoiden turvallisuuskyselyllä 5.11.-18.11.2012 kaikilta kouluasteilta ja siihen vastasi 897 opiskelijaa. Opiskelijoiden turvallisuuskyselyn tarkoituksena oli selvittää, kuinka turvallisiksi opiskelijat kokevat oman oppilaitoksensa ja ennen kaikkea sitä, kokevatko opiskelijat olonsa turvallisiksi oppilaitoksessaan. Opiskelijoiden turvallisuuskyselyn teoreettisena viitekehyksenä toimivat neljä näkökulmaa: yhteisön kollegiaalisuus, normikontrolli, itseraportoitu huoli ja sosiaalinen epäjärjestys. Määrällinen aineisto analysoitiin PASW - tilasto-ohjelmalla ja kuvattiin frekvensseinä ja prosentteina. Tilastollisina muuttujina käytettiin koulutusastetta ja mielipidettä. Avoimet kysymykset analysoitiin sisällön erittelyllä.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostuu oppilaitosturvallisuudesta, sen osa-alueista: fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta sekä turvallisuudentunteen kokemuksesta. Opinnäytetyön tulokset osoittavat, että opiskelijat kokevat pääsääntöisesti olonsa turvallisiksi oppilaitoksissaan, ja että psyykkisellä ja sosiaalisella turvallisuudella on suuri merkitys oppilaitosturvallisuudessa. Toisaalta oppilaitoksissa esiintyy kuitenkin turvallisuudentunteeseen alentavasti vaikuttavia tekijöitä, kuten kiusaamista. Yksilön turvallisuuden tai turvattomuuden tunteella on merkittävä vaikutus siihen, millaiseksi yksilö kokee ympäristönsä.

Aineiston avoimissa vastauksissa esille tulleet opiskelijoiden antamat kehitys- ja parannusehdotukset oppilaitosturvallisuuden ja turvallisuuden tunteen lisäämiseksi olisi täysin mahdollista toteuttaa helposti, esimerkiksi puhelimien käytön rajoittaminen oppitunnilla.

Suojoki, Hanna
Väyrynen, Aino

Sense of security as a part of school security

Year	2013	Pages	57
------	------	-------	----

Schools are places where almost one million students work every day. In 2007 and 2008 school shooting incidents raised a lot of discussion about school safety in Finland. At first discussions were focused on physical security and only later psychological safety and social security came to the picture. This thesis concentrates on physical security, social security and psychological safety from the students point of view, it also ponders the sense of security that student have while at school. The purpose of this thesis is to show how important a part of school safety is the sense of security is at school.

The thesis is quantitative: quantitative material was analyzed as well as answers to open questions that were collected before the data was obtained. The research method used was cross-sectional research. Material was collected 5.11.-18.11.2012 with Opiskelijoiden turvallisuuskysely from all the school levels and it was answered by 897 students. The purpose of the Opiskelijoiden turvallisuuskysely was to discover how safe students feel while at school. The theoretical framework of the survey consists of four different points of view: social cohesion, collective efficacy, Penn-state worry and social disorder. The quantitative material was analyzed with the PASW statistical program using frequencies and percentages. The school level of the students and their opinions were used for the statistical parameters. Open questions were analyzed with content classification.

The theoretical framework of the thesis is based on three different subcategories: physical security, psychological safety and social security and how one can achieve the sense of security. The results of the thesis indicate that students feel a sense of security in their schools. Psychological safety and social security are a big part of school security. On the other hand there are still some factors which reduce the sense of security in schools. One of those factors is bullying. The sense of security or the sense of insecurity has a very strong impact on how the person experiences the environment around him.

The development proposals and suggestions for improvement given by the students in order to improve their sense of security while at school could easily be implemented, for example the restrictions on the use of the mobile phone in class sessions.

Keywords: school security, sense of security, sense of insecurity

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Keskeiset käsitteet.....	7
3	Suomen koulujärjestelmä	7
4	Oppilaitosturvallisuus Suomessa.....	9
	4.1 Fyysinen turvallisuus.....	10
	4.2 Sosiaalinen turvallisuus	13
	4.3 Psyykinen turvallisuus ja turvallisuudentunne.....	14
5	Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset	15
6	Opiskelijoiden turvallisuuskyselyn esittely	16
	6.1 Yhteisön kollegiaalisuus ja itseraportoitu huoli	18
	6.2 Normikontrolli/sosiaalinen kontrolli ja sosiaalinen epäjärjestys	18
7	Aineiston analysointi ja työskentelyn kuvaus	19
8	Opiskelijoiden kokema turvallisuudentunne oppilaitoksissa	20
	8.1 Fyysinen turvallisuus.....	21
	8.2 Sosiaalinen turvallisuus	24
	8.3 Psyykinen turvallisuus.....	27
	8.4 Turvattomuutta aiheuttavat ja turvallisuudentunnetta parantavat asiat	30
9	Johtopäätökset	31
	9.1 Luotettavuus	31
	9.2 Fyysinen turvallisuus.....	32
	9.3 Sosiaalinen turvallisuus	34
	9.4 Psyykinen turvallisuus.....	37
10	Oman työn arviointi	39
11	Kohti turvallisempaa suomalaista koulua	40
	Lähteet	43
	Taulukot	48
	Liitteet.....	49

1 Johdanto

Ihminen toimii päivittäin erilaisissa ympäristöissä, kuten koti, koulu tai työpaikka. Jokapäiväisen ympäristön turvallisuus vaikuttaa merkittävästi ihmisen elämänlaatuun ja hyvinvointiin. Mikäli päivittäinen ympäristö aiheuttaa jatkuvaa pelkoa ja turvattomuuden tunnetta, aiheuttaa se ylimääräistä psyykkistä kuormittumista. Turvallisuudentunne ja sitä kautta turvattomuuden tunne ovat ihmisen subjektiivisia kokemuksia tilanteista, joilla ei välttämättä ole mitään tekemistä todellisuuden kanssa, mutta yksilölle tunteet ja oma kokemus ovat aina todellisia. (Työterveyslaitos 2010.)

Psyykinen eli henkinen kuormittuminen on moniselitteinen ilmiö. Se on yhteydessä niin ympäristöstä johtuviin psyykkisiin kuin fyysisiin tekijöihin, yksilön henkilökohtaisiin kykyihin, ominaisuuksiin, tunteisiin sekä tuntemuksiin. Tätä kautta henkinen kuormittuminen aiheuttaa stressiä, jonka pääimmäisenä syynä on ympäristön kokeminen uhkaavaksi ja epämiellyttäväksi. (Työterveyslaitos 2010.) Turvattomalle ympäristölle on usein ominaista sekä sosiaalisen että fyysisen kontrollin puute ja sitä kautta sosiaalinen epäjärjestys.

Oppilaitokset ovat ympäristöjä, joissa noin miljoona opiskelijaa toimii lähes päivittäin (Suomen virallinen tilasto 2013). Oppilaitoksilla tarkoitetaan perusopetuksen piiriin kuuluvia ylä- ja ala-asteita, toisen asteen piiriin kuuluvia lukioita ja ammattikouluja sekä ammattikorkeakouluja ja yliopistoja. Oppilaitosturvallisuutta on aiheena helpoin lähestyä miettien oppilaitosta yhteisönä, jolla on yhteinen päämäärä ja yhdessä sovitut säännöt, joiden mukaan toimitaan. Yhteisö - käsitteeseen liittyy vahvasti kollegiaalisuus, jolla tarkoitetaan, että yhteisöön kuuluvat yksilöt tukevat ja auttavat toinen toistaan yhteisen päämäärän saavuttamisessa. Yhteisön jäsenet pitävät huolta toistensa fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta jaksamisesta sekä puhaltavat niin sanotusti yhteen hiileen. Hyvinvoivassa yhteisössä puututaan epäkohtiin ja pidetään jäsenistä huolta. (Haho 2011, 8-9.) Oppilaitoksissa opiskelijoiden huolenpidosta vastaa opiskelijahuolto, jonka tehtävänä on opiskelijoiden fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella turvallisuudentunnetta, sen muodostumista ja siihen vaikuttavia tekijöitä oppilaitoksissa. Turvallisuudentunnetta pohditaan opiskelijoiden näkökulmasta käyttäen pohjana erilaisia internet- ja kirjallisuuslähteitä sekä opiskelijoille tehtyä kyselytutkimusta, Opiskelijoiden turvallisuuskyselyä. Opinnäytetyön tavoitteena on osoittaa, kuinka merkittävä osa turvallisuudentunne on oppilaitosturvallisuudesta.

2 Keskeiset käsitteet

Opinnäytetyön keskeiset käsitteet ovat oppilaitosturvallisuus, turvallisuudentunne ja turvattomuuden tunne. Tutkimuksessa käytettävien käsitteiden abstraktiotaso vaihtelee. Osa käsitteistä on konkreetteja ja ne liittyvät tiettyyn aikaan ja paikkaan sekä niihin liittyviin asioihin. Sen sijaan abstraktit eli teoreettiset käsitteet eivät ole aika- ja paikkasidonnaisia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 143.) Alla olevat opinnäytetyön kolme keskeistä käsitettä ovat abstrakteja käsitteitä, jotka on laajemmin esitelty luvussa neljä.

Oppilaitosturvallisuudella tarkoitetaan tässä työssä niitä fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia tekijöitä, joiden avulla pyritään luomaan turvallisuutta oppilaitokseen. Oppilaitosturvallisuutta ei voida ylläpitää ainoastaan teknillisin ja toiminnallisin keinoin vaan tarvitaan myös yksilön subjektiivista tunnetta. Yhdistämällä teknilliset ja toiminnalliset keinot sekä yksilön subjektiivisen tunteen turvallisuuden kokonaisvaikutuksen arviointi on yksilölähtöistä. (Kreus ym. 2010.)

Turvallisuus ja **turvallisuudentunne** ovat sekä yksilöllisiä että yhteisöllisiä kokemuksia. Turvallisuudentunne koostuu eri ihmisillä ja eri ympäristöissä eri tekijöistä. Osallistuminen ja vaikuttamisen mahdollisuus on yksi tärkeä osa turvallisuutta sekä turvallisuudentunnetta. (Yksikin kysymys avaa mahdollisuuden 2012, 2; Nurmi 2011, 59.)

Turvattomuuden tunne, epävarmuus ja epätietoisuus vähentävät turvallisuudentunnetta, koska samalla kasvaa epätietoisuus tulevaa kohtaan (Kuusela ja Ollikainen 1998, 15-16).

3 Suomen koulujärjestelmä

Suomessa oppivelvollisuus alkaa lapsen täyttäessä seitsemän vuotta. Ennen seitsemää ikävuotta voi kuitenkin osallistua 3-6 -vuotiaille järjestettävään vapaaehtoiseen esiopetukseen, jota annetaan yleensä päiväkodissa. Oppivelvollisuuden alkaessa lapsi aloittaa yhdeksänvuotisen peruskoulun, jossa annetaan yleissivistävää opetusta. Oppivelvollisuus päättyy perusopetuksen oppimäärän täytyttyä (yhdeksäsluokka on suoritettu) tai kun oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut kymmenen vuotta. Peruskoulun jälkeen nuori voi hakea yhden lukuvuoden kestävään lisäopetukseen, niin sanotulle 10. luokalle. Siellä opiskellaan samoja aineita kuin peruskoulussa, mutta opintoihin kuuluu myös työelämään tutustumista ja ammattiin valmistavia opintoja. (Opetushallitus 2007; Suomen virallinen tilasto 2013.)

Peruskoulun jälkeistä koulutusta kutsutaan toisen asteen koulutukseksi. Toiseen asteeseen kuuluvat lukiokoulutus ja ammatillinen koulutus. Lukiokoulutus on ylioppilastutkintoon tähtäävää koulutusta ja laajuudeltaan kolmevuotinen. Lukiokoulutus antaa yleisen jatko-

opiskelukelpoisuuden. Ammatillinen koulutus voi olla joko oppilaitosmuotoista tai oppisopimuksen kautta tapahtuvaa koulutusta. Tutkinnot ovat kestoaltaan kolmen vuoden mittaisia perustutkintoja, jotka antavat lukiokoulutuksen tapaan myös yleisen jatko-opintokelpoisuuden ammattikorkeakouluun ja yliopistoon. (Suomen virallinen tilasto 2013.)

Lukiokoulutuksen tai ammatillisen perustutkinnon suorittanut nuori voi hakea, tutkintotodistuksen saatuaan, ammattikorkeakouluun ja/tai yliopistoon. Ammattikorkeakoulututkinnot ovat kestoaltaan 3,5-4,5 vuotisia. Työkokemusta edellyttävät ylempät ammattikorkeakoulututkinnot ovat 1-1,5 vuotisia. Yliopistojen alemmat tutkinnot ovat laajuudeltaan kolmevuotisia ja ylempät noin kaksivuotisia. Yliopistoissa puhutaan kolmiportaisesta tutkintojärjestelmästä, joka koostuu kandidaatin-, maisterin- ja jatko- eli lisensiaatin ja tohtorin tutkinnoista. Tohtorintutkinto on yliopiston ensisijainen jatkotutkinto ja se on kestoaltaan noin neljä vuotta. Lisensiaatintutkinto voidaan suorittaa maisterintutkinnon jälkeen, mutta maisterin tutkinnon jälkeen voi suorittaa myös suoraan tohtorintutkinnon. Tohtorintutkintoon vaaditaan kuitenkin maisterintutkinnon jälkeisiä syventäviä opintoja saman määrä kuin lisensiaatintutkintoon, joka on noin 60 opintopistettä. (Helsingin yliopisto 2003-2004; Helsingin yliopisto 2013; Suomen virallinen tilasto 2013.)

Suomessa oli vuoden 2012 loppuun mennessä toiminnassa 783 koulutuksen järjestäjää, 3 838 oppilaitosta ja opiskelijoita kaiken kaikkiaan 1,92 miljoonaa. Perusopetusta annettiin 2 754 oppilaitoksessa, joihin kuuluvat normaalit peruskoulut ja peruskouluasteen erityiskoulut. Perusasteen opetusta järjestettiin myös 41 perus- ja lukioasteen koulussa. Lukiokoulusta annettiin 381 oppilaitoksessa ja ammatillista koulutusta 190 oppilaitoksessa. Suomessa oli vuoden 2012 loppuun mennessä 27 ammattikorkeakoulua ja 16 yliopistoa. Näiden lisäksi koulutusta annettiin muun muassa kansanopistoissa, kesäyliopistoissa, musiikkioppilaitoksissa ja kansalaisopistoissa. (Suomen virallinen tilasto 2012.)

Opetuksen järjestäjänä voi Suomessa olla kunta tai kuntayhtymä, valtio, säätiö tai yksityinen taho. Kunnat järjestävät enimmäkseen perus- ja lukiokoulutusta. Ammatillisen koulutuksen järjestäjinä taas toimii useimmiten yksityinen taho. Suomessa kaikki yliopistot ovat joko itsenäisiä julkisoikeudellisia laitoksia tai säätiölain mukaisia yksityisoikeudellisia säätiöitä. Vuoden 2011 lopussa Suomessa oli yhteensä 786 toimivaa koulutuksen järjestäjää. Kaikista koulutuksen järjestäjistä 47 prosenttia oli kuntia tai kuntayhtymiä, 44 prosenttia oli yksityisiä ja seitsemän prosenttia oli valtion yksiköitä. Loput kaksi prosenttia oli Ahvenanmaan maakunnassa toimivia koulutuksen järjestäjiä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013; Suomen virallinen tilasto 2013.)

4 Oppilaitosturvallisuus Suomessa

Turvallinen oppimisympäristö on tärkeä tekijä opiskelijoiden viihtyvyyden, kasvun ja oppimisen kannalta. Hyvä ja turvallinen oppimisympäristö auttaa kohtaamaan tulevaisuuden paremmin varustautuneena ja saattaa myös toimia lapsen ja nuoren elämässä paikkana, jossa tarjotaan huolenpitoa ja ohjausta elämään, joka muutoin joiltakin lapsilta ja nuorilta saattaisi jäädä saamatta. (Piispanen 2008, 194-195.)

Turvallisuuksia ja käsityksiä turvallisuudesta on erilaisia ja sen vuoksi myös turvallisuuden määritelmiä ja termejä on lukuisia. Turvallisuustermejä voidaan luokitella esimerkiksi tieteenaloittain ja niitä voidaan tarkastella monesta hyvin erilaisesta näkökulmasta. Määritelmät turvallisuudesta ovat monesti kaksijakoisia (subjektiivinen tai objektiivinen, ontologinen tai materialistinen), toimijan tai kohteen mukaisia (mikä, minkä, kenen), vastakohtien kautta esitettyjä (uhka, vaara, onnettomuus, turvattomuus) tai hallinnon ja politiikan toiminnallisia määritelmiä (sisäinen, ulkoinen, kansallinen, globaali). Turvallisuus voi olla muun muassa arvo, perusoikeus, hyödyke, palvelu, yleinen, yksityinen tai poliittinen asia. Lisäksi turvallisuuteen kuuluvat kaikki etuliite-turvallisuudet esimerkiksi tieto-, ympäristö-, palo-, elintarvike- ja liikenneturvallisuus. (Virta 2012, 120.)

Turvallisuus on myös lakisääteistä, esimerkiksi rikoslain kautta, ja psykologista, jolloin keskeistä on yksilön tunne tai kokemus. (Sisäasianministeriö 2010.) Turvallisuus voi olla toiminto tai menetelmä, toisaalta se voi olla yksilön kokema tunne turvallisuudesta, jonka esimerkiksi käytetyt menetelmät ja toiminnot ovat luoneet. (Leppänen 2006, 52-54.) Turvallisuus voidaan myös jaotella eri ulottuvuuksiin: kognitiiviseen, emotionaaliseen, sosiaaliseen, poliittiseen, moraaliseen ja eksistentiaaliseen. (Waitinen 2011, 40.)

Yhteiskunnan muuttuminen on tuonut esiin yhä enemmän erilaisia uhkia, joihin tulee varautua ja joita tulee pyrkiä ennaltaehkäisemään. Osa näistä uusista uhkista kohdistuu oppilaitoksiin ja niissä opiskeleviin sekä niissä työskenteleviin henkilöihin. Uhkat voivat tulla niin oppilaitoksen sisältä kuin ulkopuoleltakin. Oppilaitosturvallisuus on kuitenkin Suomessa käsitteenä vielä suhteellisen uusi asia ja vasta viime vuosien kouluampumistapaukset ovat nostaneet oppilaitosturvallisuuden laajempaan keskusteluun ja antaneet sille näkyvyyttä mediassa. (Sisäasianministeriö 2010.)

Oppilaitosturvallisuutta pohdittaessa törmätään jälleen turvallisuus - käsitteen moninaisuuteen, sillä turvallisuus on aina yhteydessä toimintaympäristöönsä. Oppilaitoksien kohdalla turvallisuus voidaan jakaa subjektiiviseen tunteeseen sekä objektiivisesti rakentuviin tekniisiin ja toiminnallisiin järjestelyihin. Turvallisuutta ei voida ylläpitää ainoastaan teknillisin ja toiminnallisoin keinoin vaan tarvitaan myös yksilön subjektiivista tunnetta. Yhdistämällä nämä

kaksi tekijää turvallisuuden kokonaisvaikutuksen arviointi on yksilölähtöistä. (Kreus ym. 2010.)

Koulutusta järjestettäessä keskeinen asia on oppilaitosyhteisön turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Erilaiset säädökset (muun muassa perusopetuslaki, lukiolaki ja laki ammatillisen koulutuksen järjestämisestä) velvoittavatkin koulutuksen järjestäjää edistämään oppimisympäristön turvallisuutta sekä huolehtimaan siitä, että riittävä turvallisuustaso toteutuu oppilaitoksessa. Opetuksen järjestäjän tulee tehdä yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa edellä kuvatun toteutumiseksi. (Oppilaitosten turvallisuustilanteen seurantaryhmä 2013.)

Oppilaitosturvallisuuden voidaan katsoa muodostuvan isosta kokonaisuudesta, joka rakentuu useista eri osatekijöistä. Näitä tekijöitä voidaan havainnollistaa esimerkiksi Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) yritysturvallisuuden osa-alueiden avulla (Kuvio 1). Suojattavat arvot on jaettu henkilöihin, maineeseen, tietoihin, omaisuuteen ja ympäristöön. Lisäksi oppilaitosturvallisuuden isoon kokonaisuuteen kuuluvat myös turvallisuusjohtaminen, riskienhallinta ja edellä mainittu turvallisuudentunne. Opetushallitus (2004, 18) puolestaan jakaa oppilaitoksien oppimisympäristön fyysiseen ympäristöön, sosiaalisiin suhteisiin ja psyykkisiin tekijöihin. Tätä jakoa voidaan käyttää myös oppilaitosturvallisuuden kohdalla, sillä oppilaitoksenkin tulee olla fyysisesti, sosiaalisesti ja psyykkisesti turvallinen.

Kuvio 1: Yritysturvallisuuden osa-alueet (Elinkeinoelämän keskusliitto 2013.)

4.1 Fyysinen turvallisuus

Fyysisellä oppimisympäristöllä tarkoitetaan oppilaitoksen fyysistä ympäristöä: rakennuksia sekä tiloja, teknisiä järjestelmiä, opetusvälineitä, oppimateriaaleja sekä lähiympäristöä ja ympäröivää luontoa. Hyvä fyysinen oppimisympäristö mahdollistaa monipuolisten opiskelume-

netelmien ja työtapojen käytön sekä on esteettisesti miellyttävä. Lisäksi se tukee opiskelijan kehittymistä tasapainoiseksi yhteiskunnan jäseneksi ja tarjoaa mahdollisuuden tietokoneiden, mediatekniikan ja tietoverkkojen käyttöön. (Lindfors 2012, 57-59; Opetushallitus 2012 1.)

Fyysisen turvallisuuden osa-alueisiin luetaan tässä työssä kuuluviksi työ-, henkilö-, kiinteistö- ja toimitilaturvallisuus, rikos-, tieto-, ympäristö- ja koulun ulkopuolisen toiminnan turvallisuus. Tämän lisäksi fyysiseen turvallisuuteen kuuluvat myös pelastustoiminta ja valmiussuunnittelu. (Lindfors 2012, 49.)

Henkilöstö- ja työturvallisuudella pyritään suojaamaan oppilaitoksen tärkein voimavara eli ihmiset. Ihmisten kautta suojataan ja varmistetaan koko oppilaitoksen turvallisuus. Henkilöstöturvallisuus keskittyy kaikkien oppilaitoksessa asioivien ja olevien henkilöiden suojaamiseen. Työturvallisuus taas pyrkii suojaamaan henkilökuntaa fyysisiltä, psyykkisiltä ja sosiaalisilta vaara- ja uhkatekijöiltä erilaisilla työsuojellullisilla toimenpiteillä. Henkilöstöturvallisuus liittyy kiinteästi myös oppilaitoksen ulkopuolisen toiminnan turvallisuuteen. Henkilöstöturvallisuus voidaan jakaa kolmeen osaan: fyysiseen työympäristöön, ammatillisiin valmiuksiin sekä henkilöstön yhteistoimintaan (Kuvio 2). (Kyllönen & Rickman 2011, 18-19; Leppänen 2006, 204, 218.)

Kuvio 2: Oppilaitoksen henkilöstöturvallisuus (Kyllönen & Rickman 2011, 18-19.)

Koulurakennuksista, kuten muistakin rakennuksista, on aina pystyttävä poistumaan kaikissa hätä- ja tulipalotilanteissa, joten palo- ja pelastustoiminta on erittäin tärkeä osa oppilaitosturvallisuutta. (Leppänen 2006, 253- 254.) Nykyaikana koulurakennuksen monitoimikäyttö aiheuttaa haasteita juuri palo- ja pelastustoiminnan näkökulmasta, jota kautta asiallisesti ja tarkasti laaditun sekä kaikkien osapuolien tiedossa olevan pelastussuunnitelman rooli korostuu. Valtioneuvoston asetuksen pelastustoimesta (1 §) perusteella ”kouluihin, oppilaitoksiin ja muihin vastaaviin opetuksessa käytettäviin tiloihin” on laadittava Pelastuslain (379/2011) 15

s:ssä tarkoitettu pelastussuunnitelma. (Finlex 2013, Leppänen 2006, 249; Nuikkinen 2005, 10, 128.) Rakenteellinen paloturvallisuus, alkusammutuskalusto, toimiva viestintä ja ensiapuvälineet ovat niin ikään oleellinen osa palo- ja pelastustoimintaa. (Sisäasiainministeriö 2013; Leppänen 2006, 256.)

Oppilaitoksissa rikosturvallisuuden tarkoituksena on oppilaitoksen sisä- ja ulkopuolelta uhkaavan rikollisen toiminnan ennaltaehkäisy ja torjunta. (Lindfors 2012, 49.) Oppilaitoksen rikostorjunnan kohteena voi olla niin rikoksen tekijä, rikoksen kohde (uhri) kuin itse rikostapahtumakin. Oppilaitoksissa rikostorjuntaa tehdään yhteistoiminnassa viranomaisten kanssa. (Lindfors 2012, 49; Leppänen 2006, 259.)

Ihmisillä ja heidän toiminnallaan on merkittävä vaikutus isoon osaan tietoturvaluutta. (Leppänen 2006, 296-297.) Oppilaitoksen toiminnan kannalta onkin tärkeää, että tietojärjestelmät sekä tiedot ovat aina oikeiden henkilöiden saatavilla (käytettävyys), ne ovat ajan tasalla ja oikein (eheys), eivätkä tiedot joudu väriin käsiin (luottamuksellisuus). Lisäksi tietoaiteiston sekä tiedon tulee olla suojattuna koko sen elinkaaren ajan. (Leppänen 2006, 296-297; Lindfors 2012, 49.)

Oppilaitoksilla on tärkeä tehtävä kansakunnan henkisen kriisinkestävyyden ylläpitämisessä häiriö- ja poikkeustilanteissa. Lasten, nuorten ja aikuisten turvallisuudentunnetta sekä uskoa kriisin jälkeiseen tulevaisuuteen pyritään vahvistamaan jatkamalla opetusta mahdollisimman normaalisti myös poikkeustilanteissa; opetustoimen ylläpitämisellä tuetaan kansalaisten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2010.)

Valmiustoiminnan avulla organisaatiot pystyvätkin toteuttamaan yhteiskuntien elintärkeiden toimintojen ylläpitämistä sekä tuottamaan niitä tuotteita ja palveluita, jotka ovat huoltovarmuuden kannalta kriittisiä. (Leppänen 2006, 306.) Valmiussuunnittelulla varmistetaan myös oppilaitoksen toiminnan jatkuvuus erilaisissa oppilaitosta mahdollisesti kohtaavissa kriisitilanteissa, esimerkiksi tulipalotilanteissa, jossa koulurakennus kärsii mittavia vaurioita.

Ympäristöturvallisuus koostuu muun muassa ympäristövaikutusten arvioinnista, vaarallisten aineiden käsittelystä sekä säilytyksestä, meluntorjunnasta, jätehuollosta sekä kestävästä kehityksen mukaisesta toiminnasta. (Leppänen 2006, 309; Lindfors 2012, 49.) Käytännössä oppilaitosten tulee olla selvillä oman toimintansa ympäristövaikutuksista ja siitä mitä vaikutuksia sen toiminnalla on ympäristöön. (Leppänen 2006, 309-318.) Oppilaitoksen kiinteistön turvallisuuden taas vaikuttavat lukuisat eri tekijät kuten esimerkiksi sijainti, kiinteistön turvallisuusvastuut ja rakenteelliset turvallisuusjärjestelyt. Kiinteistö- ja toimitilaturvallisuutta pidetäänkin yllä muun muassa erilaisten teknisten turvallisuusjärjestelmien sekä vartiointin avulla. (Leppänen 2006, 343.)

Oppilaitosten kokonaisturvallisuus rakentuu kuitenkin myös oppilaitoksen oman turvallisuuskulttuurin varaan. Tämän vuoksi fyysisen oppimisympäristön turvallisuus ei ole vain teknisiä turvallisuusjärjestelmiä ja turvallisena pidettyjä tilajärjestelyjä ja rakenteita. Kaikkein turvallisimmankin oppilaitoksen turvallisuus on vain näennäistä, jos sen päivittäisessä toiminnassa ei sitouduta turvallisuutta tukevaan toimintatapaan. (Opetushallitus 2012¹.) Turvallisuusjohtaminen puretuukin juuri siihen, että organisaation turvallisuustoiminta olisi tavoitteellista ja kokonaisvaltaista sekä organisaation jokapäiväiseen arkeen kuuluvaa suunnitelmallista ja tuloshakuista toimintaa. Turvallisuusjohtamiseen kuuluu kiinteästi myös riskienhallinta. (Pohjola Pankki Oyj 2013; Leppänen 2006, 72.)

4.2 Sosiaalinen turvallisuus

Oppilaitosten sosiaaliseen turvallisuuteen vaikuttavat organisaation ihmissuhteet ja vuorovaikutukseen liittyvät tekijät. Sosiaaliseen turvallisuuteen kuuluvat keskeisesti erilaiset tukiverkostot, kuten perhe ja läheiset, koulutoverit ja ystävät, opettajat ja koulun muu henkilökunta sekä oppilas- ja opiskelijahuolto. Lisäksi tukiverkostoihin lasketaan kuuluviksi myös terveydenhuolto, sosiaalityöntekijät ja työvoimatoimisto. Keskeisiksi teemoiksi nousevat osallisuuden tukeminen ja sitä kautta syrjäytymisen ehkäisy, kiusaamisen ja väkivallan ehkäisy sekä oman lähiympäristön turvallisuus. Eri-ikäisten opiskelijoiden kanssa on tärkeitä keskustella ajankohtaisista ja julkisesti esillä olevista kriiseistä ja uhkista. Opiskelijoita tulee kuunnella ja tunnistaa heidän huolenaiheitaan sekä pelkojaan. (Opetushallitus 2012².)

Oppilas- ja opiskelijahuollon päämääränä on edistää opiskelijoiden oppimista sekä tukea tasa-painoista kasvua ja kehitystä. Tavoitteena onkin erilaisten oppimisesteiden, oppimisvaikeuksien ja koulunkäyntiin liittyvien muiden ongelmien ehkäiseminen, tunnistaminen, lieventäminen sekä poistaminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Oppilas- ja opiskelijahuolto on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä tukea, joka omalta osaltaan luo turvallista ja terveellistä oppimisympäristöä. Opiskeluterveydenhuollon, kuraattorin ja psykologin palvelut kuuluvat oppilas- ja opiskelijahuoltoon. (Opetushallitus 2012²; Lindfors 2012, 49.)

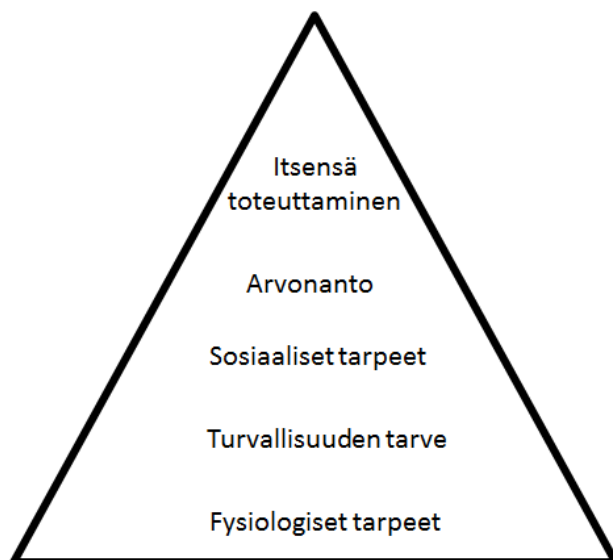
Oppilas- ja opiskelijahuollon rooli oppilaitoksen sosiaalisen turvallisuuden luomisessa ja ylläpitämisessä on merkittävä, sillä sen avulla ongelmien varhainen ennaltaehkäisy sekä turvallisuuteen liittyvien riskien ennakointi on helpompaa. (Opetushallitus 2012².) Sosiaalisen turvallisuuden kannalta on myös tärkeää, että oppilaitoksessa toimivat henkilöt saavat positiivisia kokemuksia vuorovaikutustilanteista, jolloin luottamuksen syntyminen on helpompaa. Erilaisien ihmisten kanssa toimiminen poistaa pelkoja ja mahdollisia ennakkoluuloja. (Aalto-korkeakoulusäätiö 2013.)

Tunne siitä, että kuuluu johonkin yhteisöön ja on mukana sen toiminnassa, luo turvallisuutta. Sen sijaan kokemus osattomuudesta, syrjään jääminen ja elämänhallinnan menettäminen saattavat johtaa siihen, että esimerkiksi joitakin asioita ja henkilöitä saatetaan pitää potentiaalisena uhkana. Sosiaalisesta turvallisuudesta puhuttaessa on avainasemassa kaikkien oikeudenmukainen kohtelu, tunne johonkin kuulumisesta ja mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä sekä osallistua jonkin yhteisön toimintaan. (Aalto-korkeakoulusäätiö 2013.) Edellisessä alaluvussa (4.1) käsitellyn fyysisen turvallisuuden sekä sosiaalisen turvallisuuden (4.2) yhdistyessä syntyy tunne turvallisuudesta.

4.3 Psykkinen turvallisuus ja turvallisuudentunne

Tunteet antavat toimintaamme energian ja niin sanotun sytykkeen. Tunteet voivat olla suuria emotionaalisia ”hyökyaaltoja” tai ne voivat olla pieniä herkkiä tuntemuksia, joiden mukaan teemme arvioita itsestämme ja ympäristöstä. Yksinkertaisimmat tunteet liittyvät mielipahaan, mielihyvään, perustarpeiden tyydytykseen sekä sosiaaliseen kontaktinottoon. Silvan Tomkinsin perustunteita on yhdeksän, joista yksi on juuri turvallisuuden tunteeseen tai ehkä paremminkin turvattomuuden tunteeseen liittyvä pelko. Tomkinsin (emt.) mukaan perustunteemme ovat biologisia, mutta toisaalta tunteisiimme vaikuttavat myös omat tulkintamme tilanteista sekä elämämme aikana saamamme oppimiskokemukset. Tunteet ovatkin aina subjektiivisia, sillä tunne-elämys liikkuu jokaisen ihmisen omassa sisäisessä psyykkisessä maailmassa. (Dunderfelt, Laakso, Niemi, Peltola & Vidjeskog 2005, 42, 49-51.)

Kun ihminen on tyydyttänyt elämän ylläpitämiseen liittyvät perustarpeet eli fysiologiset tarpeet, heräävät seuraavaksi turvallisuuden tarpeet. Turvallisuudentunne on yksi Maslowin (1943, 370-396) tarvehierarkian viidestä perustarpeesta (Kuvio 3). Turvallisuudentunne muodostuu silloin, kun ihminen kokee olevansa suojassa, elävänsä ilman pelkoa ja ahdistusta järjestäytyneessä yhteiskunnassa, jossa sosiaaliset organisaatiot turvaavat lain ja järjestyksen. Turvallisuudentunnetta voidaan selittää myös turvattomuuden tunteen kautta: turvattomuuden tunne liittyy yleensä tulevien tapahtumien ennustamattomuuteen ja epävarmuuteen. Yksilö tuntee olonsa turvattomaksi, koska lähitulevaisuuden uhkakuvat ovat vaikeasti ennustettavia tai hankalia ymmärtää. Turvattomuuden tunteen kohdalla korostuu subjektiivisuus; yksilö saattaa kokea olonsa turvattomammaksi kuin mitä objektiivisesti ajatellen olisi tarpeen. Oppilaitosmaailmassa koulun ilmapiiri, tunnelma ja tunteet ovat niitä psyykkisiä tekijöitä, joilla on suuri vaikutus yksilön kokemaan subjektiiviseen turvallisuudentunteeseen tai turvattomuuden tunteeseen. (Dunderfelt yms. 2005, 28-29; Oulun yliopisto 2010; Lindfors 2012.)

Kuvio 3: Maslowin tarvehierarkia (Maslow 1943.)

Psyykkistä turvallisuutta luotaessa opettajan rooli on tärkeä, sillä opiskelijat tarvitset turvallisuuden tunteen syntymiseen aikuisen aitoa läsnäoloa ja välittämisen tunnetta. Turvallisuudentunnetta ei siis saada aikaan pelkästään sääntöjä laatimalla ja niitä noudattamalla. Oppilaitosturvallisuuden tulisi rakentua yksilön turvallisuuskäsitykseen, eikä pelkästään tekniseen ja toiminnalliseen, osin näennäiseen turvallisuuteen. Turvallisuus oppilaitoksissa tarkoittaakin olotilaa, jossa kaikki tiedossa olevat uhat ovat hallinnassa, ja sitä että kaikki oppilaitosyhteisön jäsenet (opettajat, opiskelijat ja muu henkilökunta) voivat toimia päivittäin ilman pelkoa ja huolta. (Lindfors 2012; Kreus ym. 2010.) Voidaan sanoa, että turvallisuus on riskien ja vahingoittumattomuuden välissä oleva tunnetila. Toisaalta ”Turvallisuus merkitsee sitä, että on suojeltu vaaroilta eikä ole altistettu niille; se merkitsee vapautta epäilyksistä, varmuutta, perusteltua luottamusta; ja se merkitsee vapautta huolesta ja pelosta.” (Leppänen 2006, 52-54.)

5 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata opiskelijoiden turvallisuudentunnetta osana oppilaitosturvallisuutta. Työ koostuu kahdesta osasta, teoreettisesta viitekehystä ja opiskelijoiden turvallisuuskyselyn esittelystä sekä tulosten analysoinnista. Teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan oppilaitosturvallisuutta käsitteenä ja määritellään mitä sillä tarkoitetaan. Lisäksi teoreettisessa viitekehyksessä kuvataan niitä asioita, joita turvallisen oppilaitoksen tulee täyttää. Opiskelijoiden turvallisuuskyselyllä taas tuodaan esille opiskelijoiden näkökulmaa oppilaitosturvallisuudesta. Strukturoidulla kyselyllä selvitettiin kokevatko opiskelijat turvattomuuden tunnetta oppilaitoksessaan. Opiskelijoiden turvallisuuskyselyn tarkempi esittely on luvussa kuusi.

Opinnäytetyön teoreettisesta viitekehystä on nostettu yksi päätutkimuskysymys ja neljä sitä tarkentavaa alatutkimuskysymystä.

1. Kokevatko opiskelijat olonsa turvalliseksi oppilaitoksessaan?
 - a. Miten opiskelijat kokevat fyysisen turvallisuuden oppilaitoksessa?
 - b. Miten opiskelijat kokevat sosiaalisen turvallisuuden oppilaitoksessa?
 - c. Miten opiskelijat kokevat psyykkisen turvallisuuden oppilaitoksessa?
 - d. Mitkä tekijät aiheuttavat turvattomuutta ja parantavat turvallisuudentunnetta oppilaitoksessa?

Päätutkimuskysymystä tarkentavat kolme alatutkimuskysymystä, jotka on muodostettu perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisen oppimisympäristön määritelmän perusteella. Opetushallitus on määritellyt, että oppimisympäristö koostuu fyysisen ympäristön, psyykkisten tekijöiden ja sosiaalisten suhteiden summasta. (Opetushallitus 2004, 18.) Neljäntenä alatutkimuskysymyksenä käytetään mittarin kahta avointa kysymystä.

Opinnäytetyön keskeinen sisältö liittyy viime aikoina mediassa käytyyn keskusteluun koskien oppilaitosten turvallisuustasoa. Keskusteluissa suurimman huomion on saanut oppilaitosten fyysinen turvallisuus (luku 4.1) kouluampumistapauksien vuoksi sekä yhtenä isompana kokonaisuutena syrjäytyminen ja koulukiusaaminen. Keskustelua on käyty lähinnä asiantuntija- ja tutkijatasolla, kun taas opiskelijoiden omat kokemukset sekä tuntemukset ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Turvallisuuskäsitteen monitahoisuus on myös saattanut hieman unohtua, jota kautta turvallisuus on käsitteenä polarisoitunut tarkoittamaan vain erilaisia teknisiä ja konkreettisia turvallisuusratkaisuja.

Tässä opinnäytetyössä pyritään muistuttamaan, että turvallisuus on myös tunnetila, joka on monien asioiden summa. Turvallisuus ei ole siis pelkästään kameroita ja metallinilmaisintoiteja. Opinnäytetyön aihe valikoitui tekijöiden omien henkilökohtaisten kiinnostusten pohjalta, mutta ennen kaikkea tavoitteena on, että oppilaitokset voisivat hyödyntää aihetta suunnittellessaan omaa jokapäiväistä turvallisuustoimintaansa.

6 Opiskelijoiden turvallisuuskyselyn esittely

Opinnäytetyön kantavana voimana oleva Opiskelijoiden turvallisuuskysely on kerätty strukturoidulla kyselylomakkeella, poikkileikkaustutkimuksena tietyllä ajanjaksolla. Kyselyssä on myös kaksi avointa kysymystä. Kyselytutkimuksen avulla on helppo kerätä laaja tutkimusaineisto. Kyselymenetelmä säästää tutkijan aikaa, koska lomake voidaan lähettää suurelle vastaajajoukolle ja sen käsittely on helppoa. (Hirsjärvi ym. 2007, 190.)

Opiskelijoiden turvallisuuskysely koostuu kolmesta osasta. Ensimmäisessä osassa kerätään perustiedot vastaajasta (ikä, sukupuoli ja koulutusaste). Toisessa osassa on 22 monivalintakysymystä. Edellä mainittuihin monivalintakysymyksiin vastaaminen tapahtui valitsemalla sopivin viidestä eri vaihtoehdosta. Avoimet kysymykset ovat: Mitkä asiat aiheuttavat sinulle turvallisuuden tunnetta oppilaitoksessa sekä miksi ja miten turvallisuutta voitaisiin parantaa oppilaitoksessa.

Avoimien vaihtoehtojen avulla voidaan saada esiin näkökulmia, joita tutkija ei ole etukäteen osannut ennakoida. Avoimet kysymykset mahdollistavat vastaajan todellisen mielipiteen esille tuomisen, kun monivalintakysymykset tarjoavat ainoastaan valmiita vaihtoehtoja. Toisaalta avoimet kysymykset saattavat tuottaa aineistoa, joka voi olla sisällöltään todella vaihtelevaa ja luotettavuudeltaan jopa kyseenalaista. (Hirsjärvi ym. 2007, 194, 196.) Opiskelijoiden turvallisuuskysely - lomake on liitteenä (Liite 1).

Suljettujen kysymyksiä valmiit vastausvaihtoehdot rastitaan tai ympyröidään. Suljettuja kysymyksiä voidaan nimittää myös monivalintakysymyksiksi tai strukturoiduksi kysymyksiksi. Kyselylomakkeen validiteetilla eli pätevyydellä tarkoitetaan kyselylomakkeen eli mittarin kykyä mitata sitä asiaa, mitä oli tarkoituskin mitata. Kyselylomakkeessa olevien kysymysten tulee mitata oikeita asioita tarkasti ja niiden tulee kattaa koko tutkimusongelma. (Heikkilä 2004, 29, 50)

Kyselytutkimus oli muodostettu neljän turvallisuudentunnetta kartoittavan näkökulman pohjalta. Käytetyt näkökulmat ovat sosiaalinen kontrolli, itseraportoitu huoli, sosiaalinen epäjärjestys ja yhteisön kollegiaalisuus, jotka on tarkemmin esitelty luvun kuusi alalukuina 6.1 ja 6.2. Näistä näkökulmista on johdettu 22 monivalintakysymystä, joista seuraavaksi muutama esimerkki: Kokevatko opiskelijat oppilaitoksissa kiusaamista? Kokevatko he sisäisiä ristiriitoja muiden opiskelijoiden kanssa toimiessaan? Tuntevatko opiskelijat tulleen perehdytetyiksi oppilaitoksen turvallisuusasioihin? Monivalintakysymykset esiintyvät sellaisinaan opiskelijoiden turvallisuuskyselyssä (Liite 1).

Edellä luetellut näkökulmat ja niiden avulla johdetut monivalintakysymykset auttavat arvioimaan sitä, kokevatko opiskelijat olonsa turvalliseksi oppilaitoksessaan. Lisäksi näkökulmat auttavat myös ymmärtämään paremmin sitä, mistä turvallisuudentunne koostuu. Seuraavissa kahdessa alaluvussa selitetään näkökulmia tarkemmin käsitetasolla.

6.1 Yhteisön kollegiaalisuus ja itseraportoitu huoli

Kollegiaalisuus viittaa käsitteenä toveruuteen, yhteenkuuluvuuteen ja yhteisöön. Se voidaan määritellä virkaveljeydeksi, toverillisuudeksi ja keskinäiseksi ammatilliseksi yhteistyöksi (Suomen Lääkäriliitto 1998-2013). Olennaista onkin, että johonkin tiettyyn yhteisöön kuuluvilla jäsenillä on sama ja yhteinen päämäärä. Kollegiaalisuudella tarkoitetaan sitä, että yhteisön jäsenet tukevat ja auttavat toisiaan tämän päämäärän saavuttamisessa. Kollegiaalisuus on myös sitä, että yhteisön jäsenet luottavat siihen, että jokainen heistä tekee parhaansa. Lisäksi yhteisön jäsentä autetaan, silloin kun tämä ei pärjää yksin. Hyvinvoivassa yhteisössä epäkohtiin puututaan rakentavasti ja mahdolliset ongelmat yhteisön jäsenten välillä pyritään ensisijaisesti selvittämään suoraan, ilman välikäsiä. (Pälve 2011, 178; Haho 2011, 8-9.)

Penn State Worry eli PSWQ (itseraportoitu huoli) on kyselylomake, joka koostuu 16 kysymyksestä (Liite 2). Sitä käytetään arvioidessa yksilön patologista/pakonomaista/sairaanoloista huolehtimista/huolestumista. Penn State Worry:n kuudentoista kohdan kysymyssarja on suunniteltu kartoittamaan huolehtimisen/huolestumisen yleisyyttä, hallitsemattomuutta ja kohutuuttomuutta. Sitä käytetään yleisesti ahdistuneisuushäiriön (GAD) seulontaan ja seurantaan. PSWQ:n luotettavuutta ja pätevyyttä on tutkittu laajalti. (Fresco, Mennin, Heimberg & Turk 2003.)

6.2 Normikontrolli/sosiaalinen kontrolli ja sosiaalinen epäjärjestys

Oppilaitoksella on arvoja ja normeja, jotka säätelevät sen toimintaa. Arvot ovat niitä asioita, joita yhteisö pitää tärkeänä ja ne ohjaavat jokapäiväistä toimintaa. Arvot ankkuroituvat sekä järkeen että tunteisiin, jota kautta ne vaikuttavat niihin päätöksiin, joita yhteisöön kuuluvat yksilöt tekevät. Arvot ovat siis yhteisön tahtotila. (Aaltonen & Junkkari 1999, 60-61.)

Normit ovat sääntöjä, jotka suosivat yhdenmukaista sosiaalista toimintaa, puhetta ja käyttäytymistä. Niiden noudattamatta jättäminen yhteisössä saattaa johtaa rangaistukseen, kuten hyljeksintään, syrjintään tai pilkkaan. Toisaalta niiden noudattaminen saattaa johtaa palkintoon, kuten suosioon, hyväksyntään tai arvostukseen. (Tampereen Yliopiston täydennyskoulutuskeskus 2011.)

Laki luo oman yhteisöllisen mekanisminsa sille, miten oppilaitoksen tulee yhteisönä käyttäytyä. Yhdistettäessä arvot, normit ja laki voidaan puhua yhteisöllisistä mekanismeista, jotka säätelevät yksilöiden toimintaa yhteisössä ja muodostavat siten sosiaalisen kontrollin. Sosiaalinen kontrolli voidaan jakaa muodolliseen ja epämuodolliseen. Laki on hyvä ja tyypillinen esimerkki muodollisesta sosiaalisesta kontrollista, kun taas arvot sekä normit ja niiden pohjalta nousevat moraalit ja tavat ovat epämuodollisen sosiaalisen kontrollin muotoja. (Ollilla 2008,

16.) Sosiaalinen epäjärjestys taas on käyttäytymisnormien ja sosiaalisen kontrollin puutetta, joka esiintyy esimerkiksi häiritsevänä käyttäytymisenä ja kiusaamisena (Kyttä, Broberg, Hirvonen, Puustinen & Lehtonen 2010).

7 Aineiston analysointi ja työskentelyn kuvaus

Aineisto kerättiin Opiskelijoiden turvallisuuskyselyllä 5.11.-18.11.2012 kaikilta kouluasteilta ja siihen vastasi 897 opiskelijaa. Opiskelijoiden turvallisuuskysely on viisiportainen Likertin asteikko, jossa toisena ääripäänä on *täysin samaa mieltä* ja toisena *täysin eri mieltä*. Likertin asteikkoa käytetään mielipideväittämissä ja se on tavallisesti 4- tai 5-portainen järjestysasteikon tasoinen asteikko. (Heikkilä 2004, 53.) Opinnäytetyöprosessi alkoi keväällä 2012 ja opinnäytetyön kantavana voimana oli alusta asti kyselytutkimuksen avulla kerätty aineisto, joten sitä kautta opinnäytetyöstä tuli kvantitatiivinen eli määrällinen.

Määrällisen tutkimuksen tarkoituksena onkin saada tietoa jostakin luonteeltaan yleisestä tai yleistettävästä aiheesta. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tietoa käsitellään tilastollisina yksikköinä, joista häivytetään eri menetelmin pois kaikki subjektiiviseen tulkintaan viittaavat seikat. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa lasketaan määriä ja näistä määristä on tarkoitus löytää yhdenmukaisuuksia. Se, miten tuloksia selitetään riippuu teoriasta ja tutkimusongelmasta. Määrällisessä tutkimuksessa tietoa kerätään yleensä erilaisilla kysymyksillä; avoimilla tai valmiilla vastausvaihtoehdoilla. Kyselytutkimuksen onnistumiseen vaikuttaa kolme seikkaa, joista jokaisen tulee täytyä: vastaajan tulee ymmärtää kysymykset oikein, vastaajalla tulee olla tarpeeksi tietoa pystyäkseen vastaamaan ja vastaajalla tulee olla myös halu antaa hallussa oleva tieto tutkimuksen käyttöön. (Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulu 2007; Kananen 2008, 11, 25.)

Opinnäytetyöprosessin ensimmäinen vaihe oli kyselytutkimuksen tuloksena saadun aineiston analysointi. Samanaikaisesti etsittiin tietoa kirjallisuuslähteistä teoreettisen viitekehyksen tueksi. Turvallisuudentunne osana oppilaitosturvallisuutta fokuoitiin nopeasti aiheeksi opiskelijoiden turvallisuuskyselyn tuloksien analysoinnin edistyessä. Tutkimuksen tekemistä varten tieto eli raakadata on saatettava sellaiseen muotoon, että sitä voidaan jäsennellysti ja johdonmukaisesti käsitellä. Kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa tämä tapahtuu tilastollisten muuttujien avulla. (KvantiMOTV 2003.) Opinnäytetyön aineistona oleva opiskelijoiden turvallisuuskysely analysoitiin tilastollisia menetelmiä hyödyntäen. Varsinainen aineiston analysointi tapahtui PASW - tilasto-ohjelman avulla.

Tilastolliset mitta-asteikot sanelevat, mitä tilastollisia menetelmiä käytetään ja mitä tunnuslukuja käytetään. Yleensä käytetään neljää mitta-asteikkoa: nominaali-, ordinaali-, suhde- ja intervalliasteikkoa. Tässä tutkimuksessa muuttujina käytettiin mielipidettä ja koulutusastet-

ta. Tämän tutkimuksen muuttujista yksi kuuluu nominaali- eli laatueroasteikkoon ja toinen ordinaali- eli järjestysasteikkoon. Nominaalisasteikkoon kuuluvien muuttujien avulla ei voida suorittaa laskutoimituksia, vaan ainoastaan todeta muuttujien olevan samanlaisia tai toisistaan eroavia. Nominaaliasteikon muuttujat voidaan asettaa mitattavien ominaisuuksien mukaan luonnolliseen järjestykseen. Mielipidemittaukset ja koulutus ovat tyypillisiä tähän järjestysasteikkoon kuuluvia mittauksia. Järjestysasteikon tasoisille muuttujille ei yleensä lasketa keskiarvoja, mutta niitä käytetään usein antamaan yleiskuva tutkittavista asioista. (Heikkilä 2010, 81.)

Aineiston analysointi suoritettiin kuvailevilla tilastomenetelmillä, frekvensseinä ja prosentteina. Frekvenssillä tarkoitetaan jonkin tietyn muuttujan esiintymiskertaa aineistossa (Heikkilä 2010, 83). Tässä tutkimuksessa frekvenssi - taulukoiden avulla kuvattiin kahta eri asiaa: vastaajien määrää ja koulutusastetta. Avoimet vastaukset analysoitiin sisällön erittelyllä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 107-108.) Analysoinnin jälkeen tulokset avattiin sanallisesti (luvussa kahdeksan) ja graafisesti (taulukot ja kuviot). Tämän jälkeen kyselyn tuloksista tehtiin johtopäätökset ja niiden perusteella kehittämisehdotukset. Kehittämisehdotuksissa kuvataan opiskelijoiden ajatuksia siitä, miten koulun saisi tuntumaan turvallisemmalta ympäristöltä.

8 Opiskelijoiden kokema turvallisuudentunne oppilaitoksissa

Opiskelijoiden turvallisuuskyselyllä kartoitettiin eri koulutusasteilla opiskelevien opiskelijoiden kokemuksia oppilaitosturvallisuudesta. Tärkeimpänä tavoitteena oli selvittää kokevatko opiskelijat olonsa turvalliseksi siinä oppilaitoksessa, jossa opiskelevat. Kyselyyn vastasi yhteensä 897 opiskelijaa peruskouluista, lukioista, ammatillisesta koulutuksesta sekä korkeakouluista. Suurin vastaajamäärä saavutettiin ammatillisen koulutuksen opiskelijoilta (423) vastaajaa. Vähiten vastauksia saatiin korkeakoulu opiskelijoilta (183) vastaajaa. Peruskouluista vastaajia oli yhteensä 191 opiskelijaa ja lukiolaisista kyselyyn vastasi yhteensä 100 opiskelijaa. (Taulukko 1).

Kyselyyn vastanneet		YHT %
Peruskoulu	191	21
Lukio	100	11
Ammatillinen	423	47
Korkeakoulut	183	20
Yhteensä	897	100

Taulukko 1: Kyselyyn vastanneet

Kyselyn tuloksia kuvataan sanallisesti käyttäen apuna erilaisia havainnollistavia kuvioita ja taulukoita. Tulokset esitetään frekvenssien ja prosenttien avulla; kokonaisvastaajamäärät sekä tulokset erikseen oppilaitosmuodossa jokaisen kysymyksen osalta. Tuloksissa on yhdistetty ”täysin samaa mieltä ja jokseenkin samaa mieltä” - vastaustausvaihtoehdot yhdeksi kokonaisuudeksi, joka on nimetty samaa mieltä - vastausvaihtoehdoksi. Samalla tavalla on yhdistetty myös ”täysin eri mieltä ja jokseenkin eri mieltä” - vastausvaihtoehdot vastaamaan eri mieltä - vastausvaihtoehtoa. Vastausvaihtoehtojen yhdistämiseen kolmiportaiseksi likertasteikoksi päädyttiin, sillä odotetut frekvenssit osoittautuivat liian pieniksi. Vastaaajaluokista peruskoulu, lukio, ammatillinen ja korkeakoulu, vastaajakategoria ”korkeakoulu” sisältää sekä ammattikorkeakoulu että yliopisto vastaajat.

Tulokset on jaettu kysymyksittäin kolmen isomman kokonaisuuden alle: fyysinen turvallisuus (8.1), sosiaalinen turvallisuus (8.2) ja psyykinen turvallisuus (8.3). Alaluvuissa 8.1-8.3 kuvataan tuloksia numeerisesti ja muutamien taulukoiden yhteydessä on poiminta avoimista kysymyksistä. Avoimien kysymysten vastauksilla haluttiin havainnollistaa taulukoihin koottuja tuloksia. Luvuissa ei ole mukana varsinaista sanallista analysointia tai pohdintaa. Tuloksien pohjalta tehdyt tulkinnot ja pohdinnat ovat erikseen luvussa kahdeksan. Tuloksien jaottelu perustuu perusopetuksen opetussuunnitelman mukaiseen oppimisympäristön määritelmään. Opetushallitus on määritellyt, että oppimisympäristö koostuu fyysisen ympäristön, psyykkisten tekijöiden ja sosiaalisten suhteiden summasta. (Opetushallitus 2004, 18.)

8.1 Fyysinen turvallisuus

Opiskelijoiden turvallisuuskyselyssä fyysisen turvallisuuden osa-aluetta kartoitettiin kuudella eri monivalintakysymyksellä.

Kaikista vastanneista 654 opiskelijaa koki, että heidät oli perehdytetty oppilaitoksen turvallisuusasioihin (peruskoululaisista 130, lukiolaisista 68, ammatillisesta koulutuksesta 321 ja korkeakouluista 135 vastaajaa). Eri mieltä perehdytyksestä oli 119 (peruskoululaisista 26, lukiolaisista 19, ammatillisesta koulutuksesta 53 ja korkeakouluista 21 vastaajaa). Vastaajista 124 opiskelijaa ei osannut sanoa oliko perehdytystä ollut riittävästi (peruskoululaisista 35, lukiolaisista 13, ammatillisesta koulutuksesta 49 ja korkeakouluista 27 vastaajaa). (Taulukko 2).

Minut on perehdytetty oppilaitoksen turvallisuusasioihin						
	Peruskoulu	Lukio	Ammatillinen	Korkeakoulut	YHT	YHT %
Samaa mieltä	130	68	321	135	654	74
EOS	35	13	49	27	124	14
Eri mieltä	26	19	53	21	119	14
Vastaajia YHT	191	100	423	183	879	100

Taulukko 2: Opiskelijan kokemus turvallisuusperehdytyksistä oppilaitoksessa

”--Työturvallisuus asiat käyty kyllä hyvin läpi.”

Opiskelijoilta kysyttiin myös turvallisuuskoulutuksesta eli vastaajien tuli pohtia, ovatko he saaneet riittävästi turvallisuuskoulutusta (Liite 3, taulukko 13). Kaikkien vastanneiden joukosta 608 opiskelijaa koki saaneensa riittävästi turvallisuuskoulutusta (peruskoululaisista 128, lukiolaisista 61, ammatillisesta koulutuksesta 321 ja korkeakouluista 135 vastaajaa). Opiskelijoista 119 vastaajaa oli eri mieltä. He kokivat saamansa turvallisuuskoulutuksen liian vähäiseksi (peruskoululaisista 24, lukiolaisista 22, ammatillisesta koulutuksesta 52 ja korkeakouluista 21 vastaajaa). 170 ei osannut kertoa, onko turvallisuuskoulutusta ollut riittävästi (peruskoululaisista 39, lukiolaisista 17, ammatillisesta koulutuksesta 80 ja korkeakouluista 34 vastaajaa).

”--on opiskelupaikkana turvallisen oloinen--”

Oppilaitoksen järjestyssäännöistä kysyttäessä vastanneista 738 tiesi oppilaitoksensa järjestyssäännöt (peruskoululaisista 150, lukiolaisista 89, ammatillisesta koulutuksesta 349 ja korkeakouluista 150 vastaajaa.) Oppilaitoksensa järjestyssääntöjä ei tiennyt 80 vastaajaa (peruskoululaisista 20, lukiolaisista 7, ammatillisesta koulutuksesta 37 ja korkeakouluista 16 vastaajaa). Vastaajista 79 ei osannut vastata (peruskoululaisista 20, lukiolaisista seitsemän, ammatillisesta koulutuksesta 37 ja korkeakouluista 16 vastaajaa). (Taulukko 3).

Tiedän oppilaitoksen järjestyssäännöt						
	Peruskoulu	Lukio	Ammatillinen	Korkeakoulut	YHT	YHT %
Samaa mieltä	150	89	349	150	738	84
EOS	21	4	37	17	79	9
Eri mieltä	20	7	37	16	80	9
Vastaajia YHT	191	100	423	183	879	100

Taulukko 3: Opiskelijan tietoisuus järjestyssäännöistä

”Vaarallisten koneiden läheisyydessä; oleminen [saa aikaan turvattomuutta] kun tietyt oppilaat eivät ole perehtyneet niiden käyttöön ja turvallisuus asioihin.”

Opiskelussa käytettävät menetelmät, koneet ja laitteet kokivat turvalliseksi 767 vastaajaa (peruskoululaisista 157, lukiolaisista 93, ammatillisesta koulutuksesta 362 ja korkeakouluista 155 vastaajaa). Eri mieltä oli 52 opiskelijaa (peruskoululaisista 16 vastaajaa, lukiolaisista 0, ammatillisesta koulutuksesta 24 ja korkeakouluista 12 vastaajaa). Opiskelijoista 78 ei osannut vastata (peruskoululaisista 18, lukiolaisista seitsemän, ammatillisesta koulutuksesta 37 ja korkeakouluista 16 vastaajaa). (Liite 3, taulukko 14).

”Voisiko tehdä vaikka näin että kerran kuussa, joku opettaja tai muu henkilö tarkistaisi koneiden ja laitteiden kunnon. Ja rikkiäiset voitaisiin mieluusti korjata/huoltaa heti.”

Vastaajista 732 oli sitä mieltä, että opiskelussa käytetään tarpeellisia suojavälineitä (peruskoululaisista 152, lukiolaisista 81, ammatillisesta koulutuksesta 347 ja korkeakouluista 152 vastaajaa). Eri mieltä suojavälineiden käytöstä oli 48 opiskelijaa (peruskoululaisista 16, lukiolaisista kaksi, ammatillisesta koulutuksesta 22 ja korkeakouluista kahdeksan vastaajaa). Vastanneista opiskelijoista 117 ei osannut vastata (peruskoululaisista 23, lukiolaisista 17, ammatillisesta koulutuksesta 54 ja korkeakouluista 23 vastaajaa). (Taulukko 4).

Opiskelussa käytetään tarpeellisia suojavälineitä						
	Peruskoulu	Lukio	Ammatillinen	Korkeakoulut	YHT	YHT %
Samaa mieltä	152	81	347	152	732	83
EOS	23	17	54	23	117	13
Eri mieltä	16	2	22	8	48	5
Vastaajia YHT	191	100	423	183	879	100

Taulukko 4: Suojavälineiden käyttö opiskelussa

Suojavälineiden käytön valvonnasta samaa mieltä oli 614 vastaajaa (peruskoululaisista 122, lukiolaisista 70, ammatillisesta koulutuksesta 300 ja korkeakouluista 122 vastaajaa). Vastaajista 110 oli sitä mieltä, että suojavarusteiden käyttöä ei valvota (peruskoululaisista 32, lukiolaisista 10, ammatillisesta koulutuksesta 49 ja korkeakouluista 19 vastaajaa). Opiskelijoista 173 ei osannut vastata (peruskouluista 37, lukiolaisista 20, ammatillisesta koulutuksesta 74 ja korkeakouluista 42 vastaajaa). (Liite 3, taulukko 15).

”Jos joitakin tilanteita ei valvota, [saattaa syntyä turvattomuutta], koska niissä saattaa helposti sattua jotakin.”

8.2 Sosiaalinen turvallisuus

Opiskelijoiden turvallisuuskyselyssä sosiaalisen turvallisuuden osa-aluetta kartoitettiin yhdeksällä eri monivalintakysymyksellä.

Kaikista vastaajista 460 koki, että heille oli kerrottu opiskelijahuollosta ja sen toiminnasta (peruskoululaisista 65, lukiolaisista 44, ammatillisesta koulutuksesta 233 ja korkeakouluista 118 vastaajaa). Vastaajista 222 oli sitä mieltä, ettei heille ollut kerrottu opiskelijahuollosta ja sen toiminnasta (peruskoululaisista 62, lukiolaisista 36, ammatillisesta koulutuksesta 90 ja korkeakouluista 34 vastaajaa). Opiskelijoista 215 vastaajaa ei osannut vastata (peruskoululaisista 64, lukiolaisista 20, ammatillisesta koulutuksesta 100 ja korkeakouluista 31 vastaajaa). (Taulukko 5).

Minulle on kerrottu opiskelijahuollosta ja sen toiminnasta						
	Peruskoulu	Lukio	Ammatillinen	Korkeakoulut	YHT	YHT %
Samaa mieltä	65	44	233	118	460	52
EOS	64	20	100	31	215	24
Eri mieltä	62	36	90	34	222	25
Vastaajia YHT	191	100	423	183	879	100

Taulukko 5: Tiedotus opiskelijahuollosta ja sen toiminnasta

”Terveystenhoitaja ei ole tietääkseni kovin usein paikalla, joten se on huono asia jos jotain sattuisi...”

Opiskelijahuollon toimivuudesta samaa mieltä oli 412 vastaajaa (peruskoululaisista 70, lukiolaisista 35, ammatillisesta koulutuksesta 213 ja korkeakouluista 94 vastaajaa). Eri mieltä opiskelijahuollon toimivuudesta oli 89 vastaajaa (peruskoululaisista 17, lukiolaisista 13, ammatillisesta koulutuksesta 39 ja korkeakouluista 20 vastaajaa). Opiskelijoista 396 ei osannut vastata (peruskoululaisista 104, lukiolaisista 52, ammatillisesta koulutuksesta 171 ja korkeakouluista 69 vastaajaa). (Liite 3, taulukko 16).

Opiskelijoista 475 vastaajaa oli sitä mieltä, että heidän opiskeluyhteisönsä on tiivis (peruskoululaisista 88, lukiolaisista 52, ammatillisesta koulutuksesta 226 ja korkeakouluista 109 vastaajaa). Vastaajista 131 oli eri mieltä opiskeluyhteisönsä tiiviyydestä (peruskoululaisista 24, lukiolaisista 23, ammatillisesta koulutuksesta 59 ja korkeakouluista 25 vastaajaa). Opiskelijoista

291 ei osannut vastata kysymykseen (peruskoululaisista 79, lukiolaisista 25, ammatillisesta koulutuksesta 138 ja korkeakouluista 49 vastaajaa). (Taulukko 6).

Tämä on tiivis opiskeluyhteisö						
	Peruskoulu	Lukio	Ammatillinen	Korkeakoulut	YHT	YHT %
Samaa mieltä	88	52	226	109	475	53
EOS	79	25	138	49	291	32
Eri mieltä	24	23	59	25	131	15
Vastaajia YHT	191	100	423	183	897	100

Taulukko 6: Opiskeluyhteisön tiiviys

”--opiskelupaikkana turvallisen oloinen ja yhteisö on tiivis.”

Vastaajista 269 koki, että heidän oppilaitoksessaan opiskelijoiden välillä on sisäisiä ristiriitoja (peruskoululaisista 48, lukiolaisista 26, ammatillisesta koulutuksesta 116 ja korkeakouluista 79 vastaajaa). Opiskelijoista 329 oli sitä mieltä, ettei opiskelijoiden välillä ole sisäisiä ristiriitoja (peruskoululaisista 60, lukiolaisista 44, ammatillisesta koulutuksesta 163 ja korkeakouluista 62 vastaajaa). Opiskelijoista 299 ei osannut sanoa sisäisistä ristiriidoista mitään (peruskoululaisista 83, lukiolaisista 30, ammatillisesta koulutuksesta 144 ja korkeakouluista 42 vastaajaa). (Liite 3, taulukko 17).

Opiskelijoista 665 vastaajaa oli sitä mieltä, että opiskelijat auttavat toinen toistaan (peruskoululaisista 138, lukiolaisista 76, ammatillisesta koulutuksesta 324 ja korkeakouluista 127 vastaajaa). Eri mieltä opiskelijoiden keskinäisestä avunannosta oli 91 vastaajaa (peruskoululaisista 22, lukiolaisista kahdeksan, ammatillisesta koulutuksesta 38 ja korkeakouluista 23 vastaajaa). Vastaajista 141 ei osannut sanoa mitään opiskelijoiden keskinäisestä avunannosta (peruskoululaisista 31, lukiolaisista kahdeksan ja ammatillisesta koulutuksesta 38 ja korkeakouluista 33 vastaajaa). (Taulukko 7).

Opiskelijat auttavat toinen toistaan						
	Peruskoulu	Lukio	Ammatillinen	Korkeakoulut	YHT	YHT %
Samaa mieltä	138	76	324	127	665	74
EOS	31	16	61	33	141	16
Eri mieltä	22	8	38	23	91	10
Vastaajia YHT	191	100	423	183	897	100

Taulukko 7: Opiskelijoiden keskinäinen avunanto

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 245 oli sitä mieltä, ettei opettajien auktoriteettia kunnioiteta (peruskoululaisista 37, lukiolaisista myös 37, ammatillisesta koulutuksesta 112 ja korkeakouluista 59 vastaajaa). Vastanneista 379 koki kuitenkin, että opettajien auktoriteettia kunnioitetaan (peruskoululaisista 69, lukiolaisista 44, ammatillisesta koulutuksesta 185 ja korkeakouluista 81 vastaajaa). Opiskelijoista 273 ei osannut sanoa (peruskoululaisista 85, lukiolaisista 19, ammatillisesta koulutuksesta 126 ja korkeakouluista 43 vastaajaa). (Liite 3, taulukko 18).

”Opettajien voimattomuus poistaa häiritsevä käytös tuntien aikana [aiheuttaa turvattomuutta].”

Vastaajista 674 luottaa opiskelukavereihinsa (peruskoululaisista 145, lukiolaisista 74, ammatillisesta koulutuksesta 318 ja korkeakouluista 137 vastaajaa). Opiskelijoista 102 ei koe voivansa luottaa opiskelukavereihinsa (peruskoululaisista 20, lukiolaisista kahdeksan, ammatillisesta koulutuksesta 52 ja korkeakouluista 22 vastaajaa). Vastaustaan ei osannut antaa 121 opiskelijaa (peruskoululaisista 26, lukiolaisista 18, ammatillisesta koulutuksesta 53 ja korkeakouluista 24 vastaajaa). (Taulukko 8).

Voin luottaa opiskelukavereihini						
	Peruskoulu	Lukio	Ammatillinen	Korkeakoulut	YHT	YHT %
Samaa mieltä	145	74	318	137	674	75
EOS	26	18	53	24	121	13
Eri mieltä	20	8	52	22	102	11
Vastaajia YHT	191	100	423	183	897	100

Taulukko 8: Opiskelijoiden välinen luottamus

Opiskelijoista 263 oli sitä mieltä, että opiskelijat nahistelevat keskenään (peruskoululaisista 73, lukiolaisista 25, ammatillisesta koulutuksesta 111 ja korkeakouluista 54 vastaajaa). Eri mieltä opiskelijoiden nahistelusta keskenään oli 416 vastaajaa (peruskoululaisista 71, lukiolaisista 52, ammatillisesta koulutuksesta 213 ja korkeakouluista 80 vastaajaa). Vastaustaan ei osannut antaa 218 opiskelijaa (peruskoululaisista 47, lukiolaisista 23, ammatillisesta koulutuksesta 99 ja korkeakouluista 49 vastaajaa). (Liite 3, taulukko 19).

”Kiusaaminen, ilviminen ja muu sellainen [luo turvattomuutta].”

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 246 oli sitä mieltä, että heidän oppilaitoksessaan esiintyy kiusaamista (peruskoululaisista 50, lukiolaisista 29, ammatillisesta koulutuksesta 112 ja korkeakouluista 55 vastaajaa). Vastaajista 356 oli taas sitä mieltä, ettei heidän oppilaitoksessaan

esiinny kiusaamista (peruskoululaisista 69, lukiolaisista 38, ammatillisesta koulutuksesta 177 ja korkeakouluista 72 vastaajaa). Vastaajista 295 ei osannut sanoa esiintyykö oppilaitoksessa kiusaamista (peruskoululaisista 72, lukiolaisista 33, ammatillisesta koulutuksesta 134 ja korkeakouluista 56 vastaaja). (Taulukko 9).

Oppilaitoksessa esiintyy kiusaamista						
	Peruskoulu	Lukio	Ammatillinen	Korkeakoulut	YHT	YHT %
Samaa mieltä	50	29	112	55	246	28
EOS	72	33	134	56	295	34
Eri mieltä	69	38	177	72	356	41
Vastaajia YHT	191	100	423	183	879	100

Taulukko 9: Opiskelijoiden välinen kiusaaminen

”Uhkailu ja kiusaaminen [aiheuttaa turvattomuutta]”

8.3 Psykkinen turvallisuus

Opiskelijoiden turvallisuuskyselyssä psykkinen turvallisuuden osa-alue kartoitettiin seitsemällä eri monivalintakysymyksellä.

Yleisen opiskeluilmapiiirin koki häiritsevän levottomaksi 199 vastaajaa (peruskoululaisista 32, lukiolaisista 23, ammatillisesta koulutuksesta 99 ja korkeakouluista 45 vastaajaa). Vastaajista 537 ei kokenut opiskeluilmapiiiriä häiritseväksi (peruskoululaisista 116, lukiolaisista 61, ammatillisesta koulutuksesta 253 ja korkeakouluista 107 vastaajaa). Opiskelijoista 161 vastaajaa ei osannut sanoa opiskeluilmapiiirin häiritsevyydestä (peruskoululaisista 43, lukiolaisista 16, ammatillisesta koulutuksesta 71 ja korkeakouluista 31 vastaajaa). (Liite 3, taulukko 20).

”oppitunneilla on liian levotonta, koska touhutaan omia asioita, jutellaan ja käytetään puhelinta”

Vastaajista 140 koki, että useat tilanteet saavat heidät huolestumaan (peruskoululaisista 23, lukiolaisista 12, ammatillisesta koulutuksesta 74 ja korkeakouluista 31 vastaajaa). Opiskelijoista 590 vastaajaa ei kokenut huolestuvansa useista tilanteista (peruskoululaisista 126, lukiolaisista 76, ammatillisesta koulutuksesta 281 ja korkeakouluista 107 vastaajaa). Vastataan ei osannut antaa 167 opiskelijaa (peruskouluista 42, lukiolaisista 12, ammatillisesta koulutuksesta 68 ja korkeakouluista 45 vastaajaa). (Taulukko 10).

Useat tilanteet saavat minut huolestumaan						
	Peruskoulu	Lukio	Ammatillinen	Korkeakoulut	YHT	YHT %
Samaa mieltä	23	12	74	31	140	16
EOS	42	12	68	45	167	19
Eri mieltä	126	76	281	107	590	66
Vastaajia YHT	191	100	423	183	897	100

Taulukko 10: Opiskelijan huolestuminen eri tilanteissa

”Huolestuttaa todella paljon, jos tänne tulisi kouluampuja tai joku luokan oppilaista puukottaisi.”

Vastaajista 168 koki rauhoittumisen vaikeaksi silloin kun he huolestuvat (peruskoululaisista 28, lukiolaisista 14, ammatillisesta koulutuksesta 80 ja korkeakouluista 46 vastaajaa). Opiskelijoista 565 vastaajaa ei kokenut rauhoittumisen olevan vaikeata huolestuessaan (peruskoululaisista 119, lukiolaisista 72, ammatillisesta koulutuksesta 271 ja korkeakouluista 103 vastaajaa). Vastaustaan ei osannut antaa 164 opiskelijaa (peruskoululaisista 44, lukiolaisista 14, ammatillisesta koulutuksesta 72 ja korkeakouluista 34 vastaajaa). (Liite 3, taulukko 21).

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 182 ilmoitti huolehtivansa toistuvasti (peruskoululaisista 35, lukiolaisista 17, ammatillisesta koulutuksesta 85 ja korkeakouluista 45 vastaajaa). Vastanneista 497 ei huolehdi toistuvasti (peruskoululaisista 105, lukiolaisista 64, ammatillisesta koulutuksesta 241 ja korkeakouluista 87 vastaajaa). Vastaustaan ei osannut antaa 218 (peruskoululaisista 51, lukiolaisista 19, ammatillisesta koulutuksesta 97 ja korkeakouluista 51 vastaajaa). (Taulukko 11).

Huolehdiin toistuvasti						
	Peruskoulu	Lukio	Ammatillinen	Korkeakoulut	YHT	YHT %
Samaa mieltä	35	17	85	45	182	20
EOS	51	19	97	51	218	24
Eri mieltä	105	64	241	87	497	55
Vastaajia YHT	191	100	423	183	897	100

Taulukko 11: Toistuva huolehtiminen

”Ei ole asioita jotka aiheuttavat huolta minulle”

Opiskelijoista 490 vastaajaa jakaa yhteisen arvomaailman opiskelukavereidensa kanssa (peruskoululaisista 103, lukiolaisista 58, ammatillisesta koulutuksesta 234 ja korkeakouluista 95 vastaajaa). Vastaajista taas 137 ei koe jakavansa yhteistä arvomaailmaa opiskelijakavereidensa kanssa (peruskoululaisista 22, lukiolaisista 20, ammatillisesta koulutuksesta 68 ja korkeakouluista 27 vastaajaa). Vastaustaan ei osannut antaa 270 opiskelijaa (peruskoululaisista 66, lukiolaisista 22, ammatillisesta koulutuksesta 121 ja korkeakouluista 61 vastaajaa). (Liite 3, taulukko 22).

Vastaajista 307 oli sitä mieltä, että heidän oppilaitoksessa esiintyy häiritsevää metelöintiä (peruskoululaisista 57, lukiolaisista 45, ammatillisesta koulutuksesta 139 ja korkeakouluista 66 vastaajaa). Opiskelijoista 402 vastaajaa koki, ettei heidän oppilaitoksessaan esiinny häiritsevää metelöintiä (peruskoululaisista 87, lukiolaisista 39, ammatillisesta koulutuksesta 196 ja korkeakouluista 80 vastaajaa). Vastaustaan ei osannut antaa 188 opiskelijaa (peruskoululaisista 47, lukiolaisista 16, ammatillisesta koulutuksesta 88 ja korkeakouluista 37 vastaajaa). (Liite 3, taulukko 23).

”Liika metelöiminen [aiheuttaa turvallisuuden tunnetta], se häiritsee kun ei pysty keskittymään kunnolla.”

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 656 nauttii opiskelusta nykyisessä oppilaitoksessaan (peruskoululaisista 142, lukiolaisista 78, ammatillisesta koulutuksesta 311 ja korkeakouluista 125 vastaajaa). Vastaajista taas 86 ei nauttinut opiskelusta nykyisessä oppilaitoksessaan (peruskoululaisista 20, lukiolaisista kahdeksan, ammatillisesta koulutuksesta 38 ja korkeakouluista 20 vastaajaa). Vastausta ei osannut antaa 155 opiskelijaa (peruskouluista 29, lukiolaisista 14, ammatillisesta koulutuksesta 74 ja korkeakouluista 38 vastaajaa). (Taulukko 12).

Nautin opiskelusta nykyisissä oppilaitoksissa						
	Peruskoulu	Lukio	Ammatillinen	Korkeakoulut	YHT	YHT %
Samaa mieltä	142	78	311	125	656	73
EOS	29	14	74	38	155	17
Eri mieltä	20	8	38	20	86	10
Vastaajia YHT	191	100	423	183	897	100

Taulukko 12: Opiskelusta nauttiminen nykyisessä oppilaitoksessa

”Ei mitkään asiat aiheuta turvallisuuden tunnetta. Oppilaitoksessani on täysin turvallista ja erittäin mukavaa opiskella.”

8.4 Turvattomuutta aiheuttavat ja turvallisuudentunnetta parantavat asiat

Tutkimusaineiston avoimista vastauksista on koottu opiskelijoiden antamia kehittämissuhteita oppilaitosturvallisuuden eri alueilta. Opiskelijoiden antamat kehittämissuhteet olivat konkreettisia ja helposti toteutettavia. Osa niistä on selkeitä kehittämissuhteita ja osa kommentteja, jotka olisi mahdollista muokata kehittämissuhteiksi.

Opiskelijat toivoivat monessa avoimessa vastauksessa, että luokkien ovet lukittaisiin oppituntien ajaksi, jotta mahdolliset ulkopuoliset henkilöt eivät pääsisi luokkatilaan oppituntien aikana. Useampi opiskelija toivoi myös, että oppilaitoksen omat turvallisuussäännöt ja ohjeet käytäisiin paremmin, useammin, valvotummin tai perusteellisemmin läpi. Lisäksi toivottiin, että poistumisreitit käytäisiin perusteellisesti läpi kaikkien oppilaiden kanssa ja että kaikki opiskelijat pääsisivät säännöllisesti harjoittelemaan poistumista. Opettajien toivottiin myös pysyvän luokissa lähiopetuksen aikana. Liika luokasta poissaoleminen, kesken tunnin poistuminen, myöhästely ja opiskelijoiden valvomatta jättäminen huolestutti ja ärsytti monia. Samaan ongelmaan liittyi vastaajien mukaan myös suojavälineiden käytön puutteellisuus, minkä suhteen opettajilta toivottiin enemmän kurinpitoa ja valvontaa.

”Ketkä tahansa pääsevät kouluun sisään ja kuka vain voi tulla mihinkä tahansa luokkaan kesken tunnin ovia ei juurikaan ole lukossa kun tuntia pidetään”

”Opettaja ei ole aina läsnä, voisi seuralla useammin opiskelijoiden olemista työpajassa.”

Opettajilta toivottiin oman auktoriteettiaseman pitämistä ja vahvistamista opiskeluympäristön rauhallisuuden ja kurin säilyttämisen suhteen. Opiskelijat kokivat tuntien aikana häiritseväksi opiskelijatovereidensa kännykän käytön ja kaikenlaisen oheistoiminnan ja he toivoivat, että opettajat puuttuisivat kännyköiden käyttöön oppitunnilla. Vastaajat toivoivat myös, että opetusryhmille pidettäisiin ohjattua ryhmäytymistä, työilmapiirin parantamiseksi ja paremman ryhmähengen luomiseksi. Yhdessä avoimessa vastauksessa kaivattiin lisää terveydenhoitajan palveluita. Useissa vastauksissa toivottiin opettajien aktiivisempaan puuttumista havaitsemiinsa oppilaiden välisiin kiusaamistilanteisiin. Vastaajat toivoivat opettajien läsnäoloa välitunneilla ja muuta välitöntä kanssakäymistä opettajien kanssa, jolloin heidän olisi mahdollista puuttua kiusaamistilanteisiin helpommin ja nopeammin.

”Oppitunneilla on liian levotonta, koska touhutaan omia asioita, jutellaan ja käytetään puhelinta.”

”Vähän antaa motivaatiota opettajille, kaveriini kiusataan ja opet ei tee mitään vaikka on nähnyt useesti että häntä kiusataan.”

Meluaminen ja yleinen levottomuus koettiin luokissa häiritseväksi ja monet toivoivat, että opettajat kiinnittäisivät siihen enemmän huomiota ja pyrkisivät puuttumaan siihen herkemmin. Vastuksista välittyy kuva, että oppitunneilla ei pysty keskittymään työskentelyyn vaan oppitunnilla on monia häiriötekijöitä. Vastauksissa toivottiin kouluihin myös enemmän yhteisöllisyyttä ja toisista välittämistä sekä toisten kunnioittamista.

”Yksi tärkeimmistä arvoista on kunnioitus. Se ei kuitenkaan toteudu meidän opiskelijoiden parissa tähän voi lisätä myös sen, ettei opettajia kunnioiteta. Opettajien pitäisi puuttua siihen välittömästi.”

9 Johtopäätökset

Johtopäätöksissä pohditaan ensin tulosten luotettavuutta ja sen jälkeen opinnäytetyön tuloksia pohditaan oppimisympäristön eri ulottuvuuksien näkökulmista. Turvallisuus ja ennen kaikkea tunne siitä, että on turvassa, on monen tekijän summa. Yksilö tarvitseeikin turvallisuuden tunteen muodostamiseen niin fyysisiä, sosiaalisia kuin psyykkisiä tekijöitä. Opiskelijoiden turvallisuuskyselyn kysymyksissä keskityttiin kartoittamaan sosiaalisia ja psyykkisiä tekijöitä. Fyysinen turvallisuus, niin kuin se on määritelty alaluvussa 5.1, ei koko laajuudessaan ollut mukana kyselyssä. Fyysisen turvallisuuden osa-alueelta kartoitettiin juuri niitä asioita, joita opiskelija pystyy arvioimaan omassa jokapäiväisessä toiminnassaan ja joilla on myös vaikutusta turvallisuuden tunteen muodostumiseen. Tulokset on jaettu kolmen isomman kokonaisuuden alle, samoin kuin luvussa kahdeksan: fyysinen turvallisuus (9.2), sosiaalinen turvallisuus (9.3) ja psyykinen turvallisuus (9.4).

9.1 Luotettavuus

Tutkimuksessa yritetään välttää virheitä, mutta siitä huolimatta tutkimustulosten luotettavuudessa ja pätevyudessa on vaihtelua. Reliabiliteetti eli luotettavuus tarkoittaa tulosten tarkkuutta, jolloin tutkimuksen tulokset eivät saa olla sattumanvaraisia. Sattumanvaraisia tuloksia saadaan, mikäli otoskoko on hyvin pieni. (Heikkilä 2004, 30; Hirsjärvi ym. 2007, 226.)

Opiskelijoiden turvallisuuskysely kerättiin verkkokyselynä. Kysely lähetettiin sähköpostilla eri koulutusasteiden oppilaitoksille osana oppilaitosturvallisuuden erikoistumisopintoja. Kyselyn vastausaika oli 5.11.-18.11.2012. Vastauksia kyselyyn tuli yhteensä 897 kappaletta. Kyselyn vastausprosenttia ja vastaamattomuutta ei pystytty tutkimaan, koska ei tiedetty kuinka monelle opiskelijalle oppilaitoksessa kysely välitettiin. Avoimia vastauksia ei analysoitu sisällön-

analyysin avulla niiden kokonaismäärään vähyyden vuoksi, mutta niitä käytetään analysoidun aineiston tukena, havainnollistavina esimerkkeinä ja kyselyn kautta esille tulleet kehittämisehdotukset (luku 10) perustuvat niihin.

Avoimiin vastauksiin oli annettu kokonaisvastaajamäärään nähden vähän vastauksia ja suurin osa vastasi, ettei tuntenut turvattomuutta tai ei keksinyt mitään kehitettävää turvallisuuden osalta. Kyselyn kaksi avointa kysymystä olivat: ”mitkä asiat aiheuttavat sinulle turvattomuuden tunnetta oppilaitoksessa? Miksi?” ja ”miten turvallisuutta voitaisiin parantaa oppilaitoksessa?”. Joihinkin kyselyn avoimiin kysymyksiin oli vastattu täysin epäasiallisesti ja asiaankuulumattomasti, esimerkiksi vastaukset oli annettu kysymykseen ”Mitkä asiat aiheuttavat sinulle turvattomuuden tunnetta oppilaitoksessa? Miksi?”

”Kungurut hyppii. Koska ne ei osaa liikuttaa jalkoja eritahtii. Mieltikääs sitä.”

”Tupakka kopit ettei tartte tielle mennä ja sielä voi jäädä auton alle!”

”Mankeli, koska pää voi juuttua koneeseen”

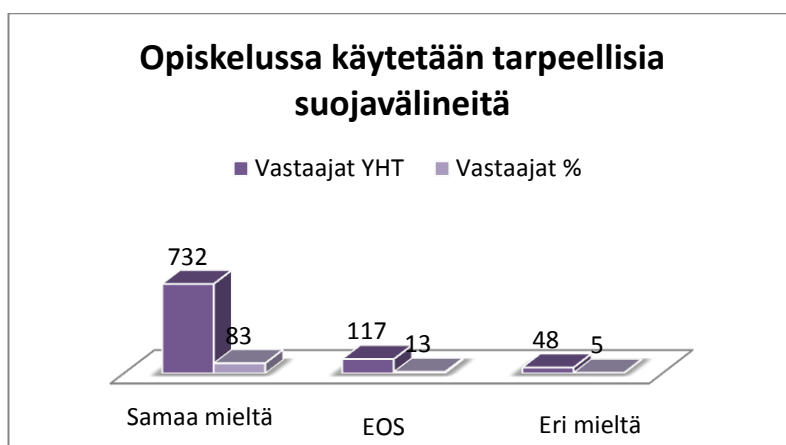
Tämän tyyppiset vastaukset saavat epäilemään aineiston luotettavuutta. Mikäli vastaaja on vastannut epäasiallisesti oman kyselynsä avoimiin kysymyksiin, voidaan myös epäillä hänen asiallisuuttaan monivalintakysymyksiin vastauksien kohdalla.

Monivalintakysymyksiin vastauksissa voidaan havaita joitain epäjohdonmukaisuuksia, kuten ”Opiskelijoiden välillä on sisäisiä ristiriitoja” - väitteessä. Kaikki kolme vastausvaihtoehtoa saivat 30-37 % vastauksista. Tutkimuskysymys on vaikeaselkoinen ja käsite ”sisäinen ristiriita” ei välttämättä avaudu kaikille kyselyyn vastanneille. Toisaalta tämän kysymyksen vastauksien tasainen jakautuminen kaikkien vaihtoehtojen välillä saattaa kertoa vastaajien välinpitämättömyydestä kyselyyn vastaamista kohtaan, jolloin vastauksista ei voida vetää luotettavia johtopäätöksiä. (Hirsjärvi ym. 2007, 190.)

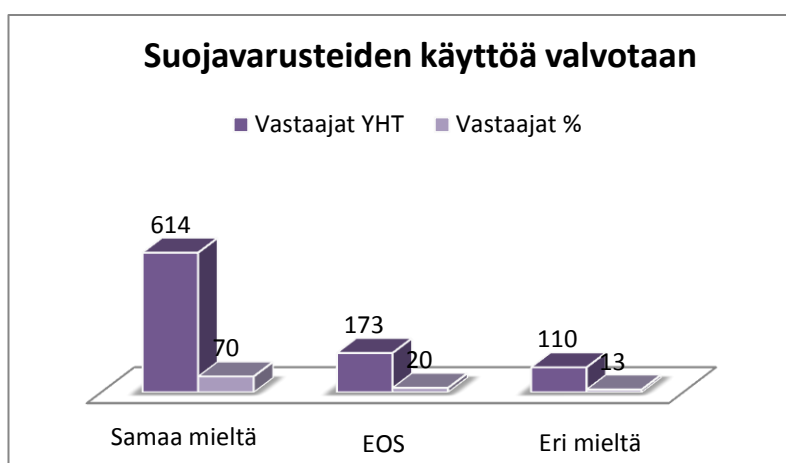
9.2 Fyysinen turvallisuus

Kyselyn tulosten perusteella näyttäisi siltä, että fyysinen turvallisuus oppilaitoksissa on hyvällä tasolla: suurin osa vastaajista tiesi oppilaitoksensa järjestysäännöt ja koki myös saaneensa riittävästi turvallisuuskoulutusta sekä perehdytystä oppilaitoksensa turvallisuusasioihin. Suurin osa vastanneista koki myös opetuksessa käytettävät menetelmät, koneet ja laitteet turvalliseksi. Kyselyyn vastaajat olivat suurimmaksi osaksi yhtä mieltä siitä, että opetuksessa käytetään tarpeellisia suojavälineitä (83 %) (Kuvio 4). Suojavälineiden käytön valvonnasta enemmistö oli myös samaa mieltä (70 %) (Kuvio 5), mutta samaa mieltä olevien vastaajien määrä on

kuitenkin tässä tapauksessa 118 vastaajaa pienempi kuin edellisessä kohdassa. Suojavälineitä siis käytetään, mutta niiden käyttöä ei välttämättä valvota tehokkaasti.

Kuvio 4: Suojavälineiden käyttö opiskelussa

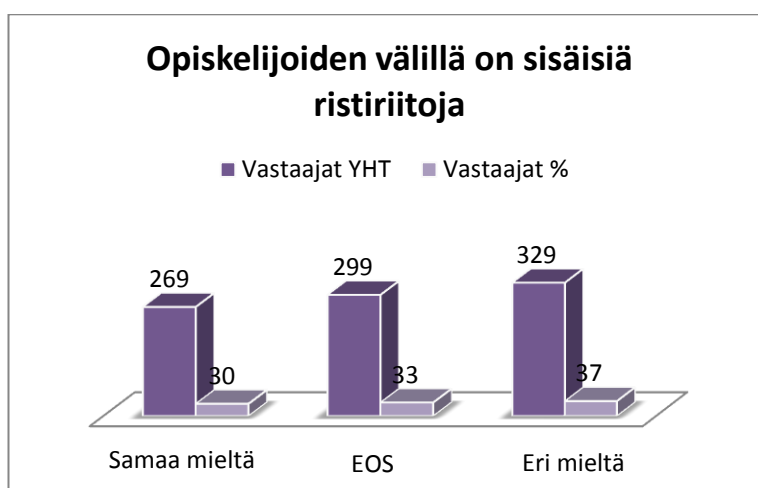
Kuvio 5: Suojavarusteiden käytön valvonta

Suojavälineiden käytön kohdalla on mahdollista, että sosiaalinen kontrolli johtaa yksittäisen opiskelijan käyttämään tarvittavia suojavälineitä, koska muutkin opiskelijat käyttävät niitä, vaikka varsinaista valvontaa ei niin tehokkaasti ehkä harjoitettaisikaan. Sosiaalinen kontrolli on tärkeä ihmisiä yhteen liittävä tekijä. Sosiaalinen kontrolli kuuluu kaikkiin yhteisöihin siis myös oppilaitoksiin. Sosiaalisen kontrollin avulla yhteisön jäsenet valvovat toistensa käyttäytymistä ja sitä että sovittuja sääntöjä noudatetaan. Yhteisö on siis laatinut tietyt säännöt ja ohjeistukset, joiden mukaan jäsenen tulee toimia. Puhuttaessa oppilaitosturvallisuudesta ja sosiaalisesta kontrollista, oppilaitoksen on pitänyt antaa perehdytystä opiskelijoilleen turvallisuusasioista, jotta voitaisiin valvoa sitä, että jokainen toimii yhteisössä eli oppilaitoksessa turvallisesti.

9.3 Sosiaalinen turvallisuus

Kyselyn tulosten perusteella näyttäisi siltä, että opiskelijoiden joukossa valitsee vahva kollegiaalisuus: 74 % kaikista vastanneista oli sitä mieltä, että opiskelijat auttavat toinen toistaan ja 75 % vastanneista luotti opiskelutovereihinsa.

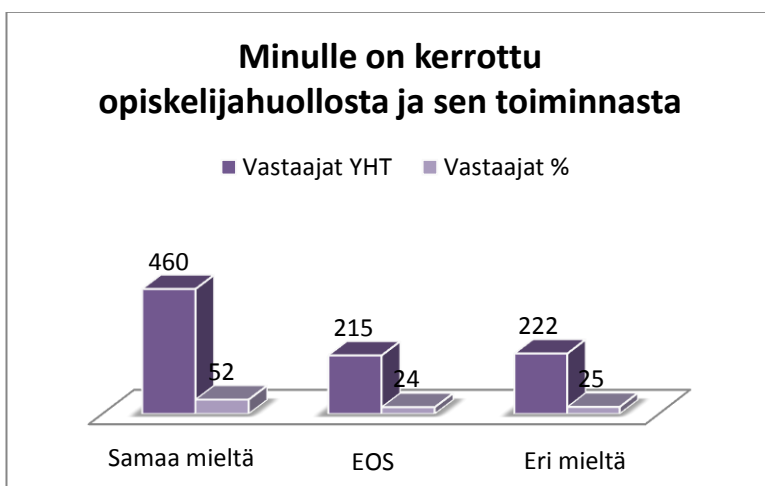
Vahvasta kollegiaalisuudesta huolimatta opiskelijoiden välillä esiintyy kuitenkin sisäisiä ristiriitoja. Kyselyyn vastanneista 30 % koki, että opiskelijoiden välillä on sisäisiä ristiriitoja (Kuvio 6), kun taas vain 37 % oli eri mieltä. Sisäiset ristiriidat saattavat liittyä opiskelijayhteisössä oleviin yhteisön jäsenten erilaisiin rooleihin. Käyttäytymisessään ja suhteissaan toisiin ihmisiin yksilöllä on erilaisia rooleja. Rooli voi olla itse otettu tai se voi olla toiselta saatu. Sisäisiä ristiriitoja syntyy, kun henkilön ja hänen roolinsa välillä tai hänen arvomaailmansa ja häneen kohdistuvien roolivaatimusten välillä on ristiriita: henkilö toimii roolissa, jossa ei haluaisi itse toimia. (Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulu 2006; Varsinais-Suomen Sairaanhoidopiiri 2006, 6.)

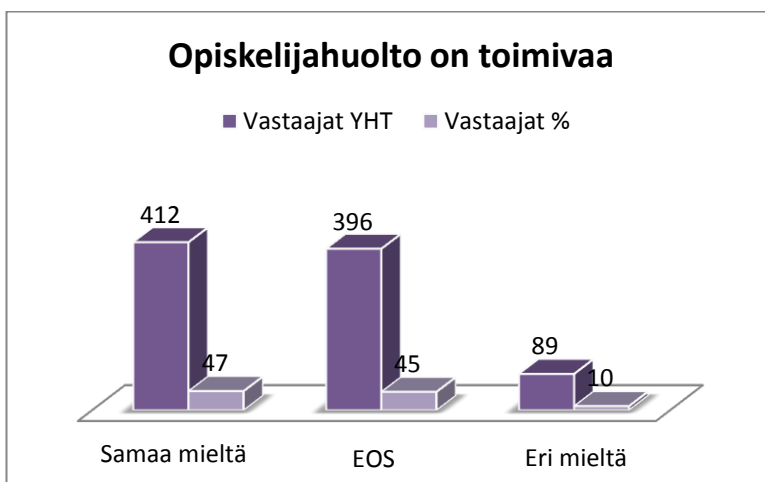
Kuvio 6: Sisäiset ristiriidat opiskelijoiden välillä

Yhteisötasolla sisäiset ristiriidat saattavat taas johtua kahden erilaisessa roolissa toimivan yhteisön jäsenen eroista eli ongelmia saattaa syntyä, jos toinen ottaa selvästi passiivisemmän roolin (ei kuuntele, ei osallistu keskusteluun) ja toinen ottaa huomattavasti aktiivisemmän roolin. Yhteisön on vaikeaa toimia, jos siinä esiintyy runsaasti seuraavia rooleja: hyökkääjiä, jarruttajia, huomion tavoittelijoita, kilpailijoita ja vetäytyjiä. Sisäiset ristiriidat ruokkivat myös yhteisön jäsenten välisiä erimielisyyksiä. Sisäisistä ristiriidoista voidaan päästä eroon vasta, kun yhteisön jäsenet ovat tietoisia omista rooleistaan ja niistä on käyty keskustelua. Turvallisuuden tunteen näkökulmasta voimakkaat sisäiset ristiriidat saattavat aiheuttaa yksilölle henkistä kuormittumista ja jopa ahdistuneisuutta. Yksilöltä vaaditaan ehkä jotakin sellaista, mihin hän ei kykene tai hän joutuu esittämään jotakin muuta, mitä on. (Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulu 2006; Varsinais-Suomen Sairaanhoidopiiri 2006, 6.)

Opiskelijahuollolla on merkittävä rooli opiskelijoiden henkisen hyvinvoinnin ja sitä kautta henkisen turvallisuuden ylläpitäjänä. Kaikista kyselyyn vastanneista 52 % koki, että heille oli kerrottu opiskelijahuollosta ja sen toiminnasta (Kuvio 7), mutta vain 47 % arvioi opiskelijahuollon toimivaksi (Kuvio 8). Sen sijaan 45 % prosenttia vastanneista ei osannut sanoa opiskelijahuollon toimivuudesta mitään. On tietysti mahdollista, että tämä 45 % vastanneista ei ole koskaan käyttänyt opiskelijahuollon palveluita eikä sen vuoksi osaa arvioida palveluiden toimivuutta tai toimimattomuutta. Toisaalta todennäköisempää saattaa olla, ettei tämä 45 % tiedä ihan tarkalleen kuinka laaja opiskelijahuollon kenttä on ja mitkä kaikki palvelut siihen kuuluvat. Opiskelijahuollon merkittävyyden vuoksi olisi hyvä, että opiskelijahuollon näkyvyyttä lisättäisiin tai ainakin tietoa sen piiriin kuuluvista palveluista korostettaisiin opiskelijoille enemmän.

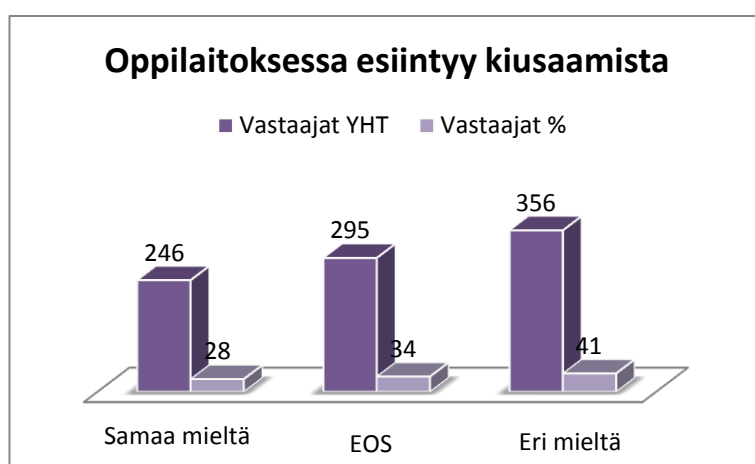

Kuvio 7: Tiedotus opiskelijahuollosta ja sen toiminnasta

Kuvio 8: Opiskelijahuolto toimivuus

Turvallisuudentunne muodostuu silloin, kun yksilö kokee olevansa suojassa ja elävänsä ilman pelkoa sekä saavansa riittävästi tukea elämässään. Kyselyyn osallistuneissa oppilaitoksissa edellä mainittu näyttäisi opiskelijoiden näkökulmasta suurimaksi osaksi toteutuvan, mutta siitä huolimatta oppilaitoksissa esiintyy myös sosiaalista epäjärjestystä. Sosiaalisen epäjärjestyksen näkökulmasta suurin ongelma oppilaitoksissa näyttäisi olevan kiusaaminen; kyselyyn vastanneista 28 % koki, että oppilaitoksessa esiintyy kiusaamista (Kuvio 9). Vastauksien perusteella kiusaamista esiintyy niin peruskouluissa, lukioissa, ammatillisessa koulutuksessa kuin korkeakouluissakin. Toisaalta suurin osa vastanneista (41 %) oli sitä mieltä, ettei oppilaitoksessa esiinny kiusaamista, mutta mielenkiintoista on se, että 34 % kaikista vastanneista ei osannut sanoa esiintyykö kiusaamista vai ei.

Kuvio 9: Opiskelijoiden välinen kiusaaminen

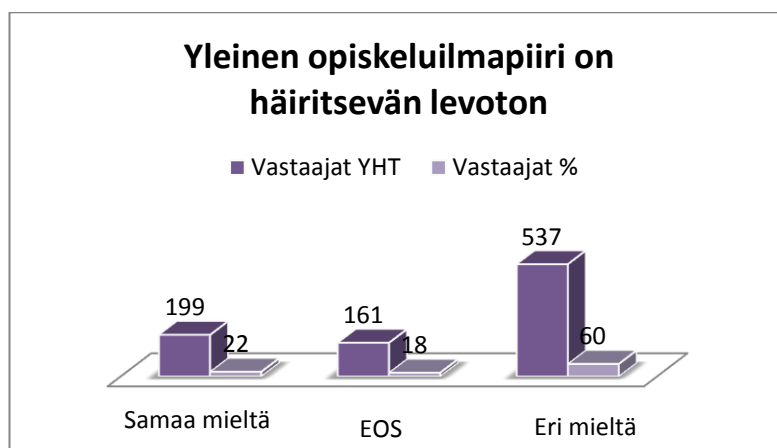
Kiusaamisen esiintyminen on kuitenkin aina vakava asia, sillä sen vaikutukset voivat näkyä vielä pitkälle kiusatuksi joutuneen elämässä. Kiusatut voivat kärsiä erilaisista henkisen hyvinvoinnin ja mielialan ongelmista: masennuksesta, itsetuhoisista ajatuksista, ahdistuksesta ja itsearvostuksen sekä itsetunnon alenemisesta. Lisäksi kiusatulla saattaa esiintyä fyysiseen terveyteen liittyviä oireita, kuten nukkumisvaikeuksia ja yleistä sairastelua. Kiusaaminen voi olla niin henkistä kuin fyysistäkin. Fyysinen väkivalta on näkyvää, kuten töniminen ja lyöminen. Henkinen väkivalta ei jätä välttämättä ulkoisia jälkiä, mutta henkiset arvet voivat näkyä vielä vuosienkin jälkeen esimerkiksi luottamuksen puutteena muihin ihmisiin. Kiusatusta oppilaitos alkaa tuntua ahdistavalta paikalta, jonne meneminen aiheuttaa pelkoa. Näin koulukiusaamisella on vaikutusta myös yksilön turvallisuuden tunteeseen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2013; Suomen Mielenveysseura 2013; Kaukiainen & Salmivalli 2009.)

Kiusaaminen on aina sosiaalinen ilmiö, sillä yleensä useat opiskelijat ovat tietoisia kiusaamisesta. Tutkimuksissa on todettu, että opiskelijat toimivat erilaisissa rooleissa kiusaamistilanteissa: kiusattavina, kiusaajina, kiusaajan apureina, kannustajina, kiusatun puolustajina ja hiljaisina hyväksyjinä. Hiljaisia hyväksyjä on eniten noin 25-35 %. Hiljaiset hyväksyjät vetäy-

tyvät syrjään kiusaamisesta ja käyttäytyvät niin kuin eivät huomaisikaan. Opiskelijoiden turvallisuuskyselyn kiusaamisväittämään (Oppilaitoksessa esiintyy kiusaamista) vastanneista juuri tämä 34 % joukko saattaa olla hiljaisia hyväksyjä. Hiljaisten hyväksyjien joukon ollessa suuri kiusaamisesta saattaa tulla pysyvä osa koko oppilaitoksen arkipäivää ja näin myös kollegiaalisuuden huono puoli, väärin tekevän toverin suojeleminen, nousee osaksi jokapäiväistä toimintaa. Koulukiusaamisen ehkäisyssä sekä lopettamisessa on tärkeää, että opiskelijoiden keskuudessa herää yhteinen vastuuntunne sekä se, että koko yhteisön normeissa tapahtuu muutoksia. Koulukiusaamisen kohdalla kuvaavaa on Martin Luther Kingin lausuma: ”Pahinta ei ole pahojen ihmisten pahuus, vaan hyvien ihmisten hiljaisuus”. (Kaukiainen & Salmivalli 2009.)

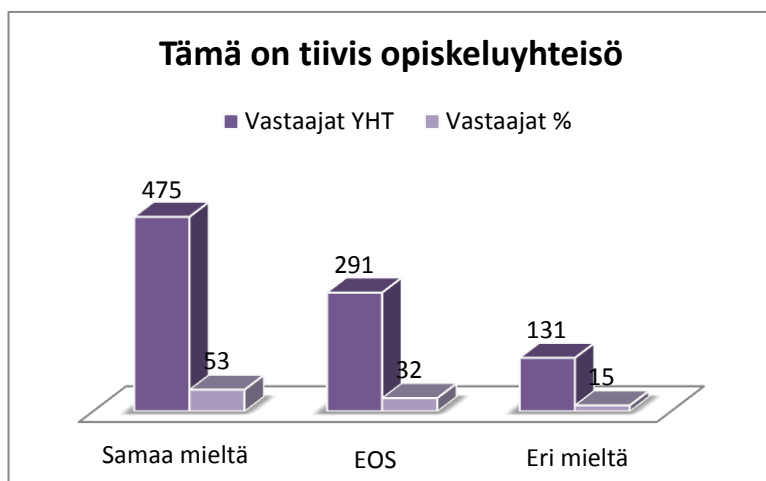
9.4 Psyykkinen turvallisuus

Oppilaitoksissa olevan sosiaalisen kontrollin esiintymisen puolesta (Kuvio 10) kertoo, että vastaajista 60 % koki yleisen opiskeluilmapiiirin rauhalliseksi ja vain 22 % vastanneista piti opiskeluilmapiiiriä häiritsevänä levottomana.

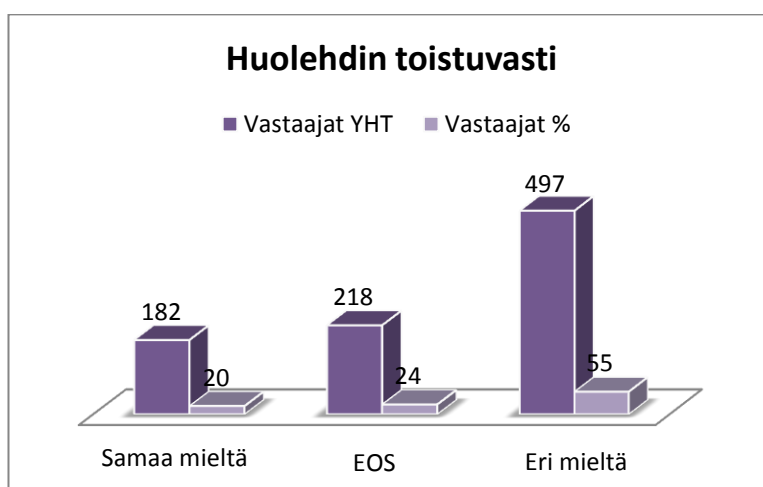
Kuvio 10: Opiskeluilmapiiirin häiritsevä levottomuus

Vastanneista suurin osa koki jakavansa yhteisen arvomaailman opiskelijatovereidensa kanssa. Vastanneista 53 % oli sitä mieltä, että heidän opiskeluyhteisönsä on tiivis (Kuvio 11). Kollegiaalisuus viittaa yhteisön ja toveruuden käsitteeseen ja parhaimmillaan se on hyväntahtoisuutta, kollegoiden tukemista, auttamista ja erilaisuuden suvaitsemista. Parhaimmillaan kollegiaalisuus on yhteen hiileen puhaltamista, tavoitteiden toteuttamista ja jokaisen yhteisen jäsenen arvostamista yksilönä. Kollegiaalisuudella on toisaalta myös omat huonot puolensa. Parhaimmillaan se saattaa johtaa väärin tehneen yhteisön jäsenen suojelemaan, esimerkiksi ammattitaidon puutteen vuoksi tehtyjen virheiden sallimiseen tai huonon käytöksen oikeuttamiseen. (Pälve 2011, 178; Haho 2011, 8-9.)

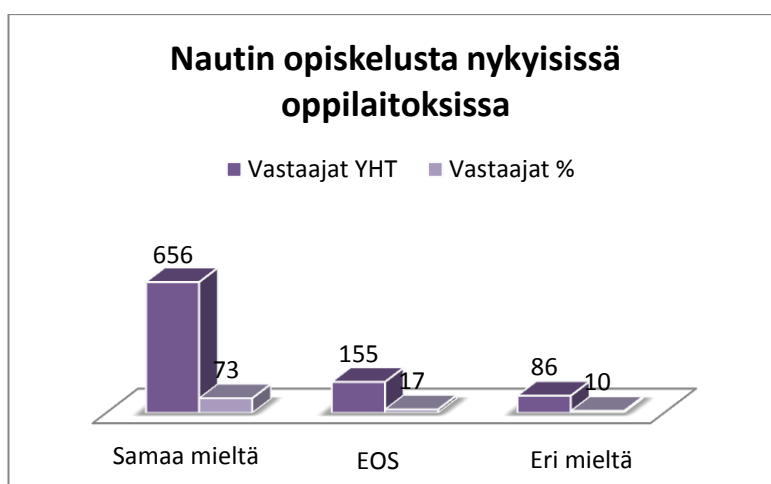
Kuvio 11 Opiskeluyhteisön tiiviys

Yksilö tarvitsee turvallisuuden tunteen muodostumiseen myös kokemuksen siitä, että hänen ei tarvitse olla huolissaan. Opiskelijoiden turvallisuuskyselyyn vastanneista 20 % koki huolehtivansa toistuvasti (Kuvio 12). Toistuvasti huolehtivia löytyi kaikilta koulutustasoilta. Jatkuva ja toistuva huolehtiminen saattaa olla oire ahdistuneisuudesta, joka haittaa toimintakykyä ja vaikeuttaa selviytymistä jokapäiväisessä toiminnassa. Raja normaalin ahdistuksen ja ahdistuneisuushäiriön välillä on usein liukuva ja ehkä jopa epäselväkin. On täysin luonnollista, että yksilö on vähän ahdistunut esimerkiksi ennen tärkeää tenttiä tai koetta, mutta siinä vaiheessa kun yksilö on kaiken aikaa huolissaan ja pystyy vain vaivoin hallitsemaan huoltaan, puhutaan ahdistuneisuushäiriöstä. Ahdistushäiriön psyykkisiin oireisiin kuuluu muun muassa pahimman ennakointi ja pelokkuus. Ahdistuneisuushäiriöstä kärsivät henkilöt eivät koe oloaan turvalliseksi, vaan murehtivat sekä pohtivat omiaan sekä läheisten todellisia tai mahdollisia tulevaisuuteen liittyviä uhkia. (Lepola 2011.)

Kuvio 12: Toistuva huolehtiminen

Ahdistuneisuushäiriön tunnistamiseen voidaan käyttää apuna Penn State Worry eli PSWQ -kyselylomaketta, joka koostuu 16 kysymyksestä (Liite 2). Opiskelun tulisi olla ihmiselle parhaimmillaan keskeinen hyvinvoinnin ja innoituksen lähde, eikä sen pitäisi kuluttaa loppuun yksilön terveyttä ja voimavaroja. Opiskeluyhteisön luottamus ja avoimuus sekä mahdollisuus vaikuttaa omiin opintoihinsa luovat perustan opiskelijan psyykkiselle hyvinvoinnille. (Rauramo 2008, 9-10, 34-35.)

Kuvio 13: Opiskelusta nauttiminen nykyisessä oppilaitoksessa

Opiskelijoiden turvallisuuskyselyn perusteella suurin osa (73%) vastanneista nautti opiskelusta omassa oppilaitoksessaan (Kuvio 13). Osa kyselyyn vastanneista ei kuitenkaan kokenut oloaan mukavaksi oppilaitoksessaan, mikä on vakava asia. Toisaalta pääseminen sellaiseen absoluuttiseen tilanteeseen, jossa jokainen kokisi olonsa mukavaksi ja viihtyisäksi, on epätodennäköistä, ellei jopa mahdotonta. Kuten turvallisuudentunne, myös viihtyvyys on aina yksilön subjektiivinen kokemus. Viihtyvyys ja turvallisuus ovat aina sellaisia asioita, joissa voidaan kehittyä ja pyrkiä parempaan, jolloin voidaan saavuttaa sellainen tila, jossa mahdollisimman moni kokee olonsa viihtyisäksi ja turvalliseksi niin fyysisesti, sosiaalisesti kuin psyykkisestikin.

10 Oman työn arviointi

Tämä opinnäytetyö on toteutettu parityöskentelynä, saimme valmiiksi kerätyn määrällisen aineiston ohjaajaltamme, mikä helpotti työskentelyn aloitusta. Myöhemmin kävi ilmi, että aineiston tilasto-ohjelmaan syöttämävaihe ei ollut täysin onnistunut, minkä vuoksi opinnäytetyömme tekeminen vaikeutui. Ohjaajamme vaihtui kesken tämän työskentelyprosessin, mikä osaltaan hidasti etenemistämme. Kaiken kaikkiaan työskentelylle olisi pitänyt asettaa parempi tavoiteaikataulu ja pitää myös siitä kiinni. Aihe oli meidän kummankin mielestä hyvin kiinnostava ja otimme tarjotun aineiston vastaan juuri tästä syystä. Me kumpikin halusimme aineiston, jossa voisimme hyödyntää omia kokemuksiamme ja tässä työssä se oli mahdollista.

Opinnäytetyöprosessi oli monella tapaa opettavainen. Opinnäytetyöskentely vaati itsenäistä, perusteellista perehtymistä tilasto-ohjelman käyttöön, avointen vastausten sisällön erittelyyn ja kaiken kaikkiaan erilaisiin tutkimuksen tekoon liittyviin käsitteisiin. Prosessi ei aina edennyt toivotulla tavalla, vaan saatoimme jäädä liian pitkäksi aikaa yksittäiseen vaiheeseen. Loppua ja palautuspäivää kohti työprosessi alkoi tuntua palkitsevalta. Opinnäytetyössämme pääsimme käsittelemään turvallisuusalaa laajasti ja soveltamaan tutkimusmenetelmiä aineiston analysoinnissa ja erittelyssä.

11 Kohti turvallisempaa suomalaista koulua

Suomalainen koulujärjestelmä on ajansaatossa kehittynyt nykyiseen muotoonsa. Koulutusta on aina pidetty sijoituksena yksilön tulevaisuuteen ja se on luonut uskoa, toivoa ja turvallisuudentunnetta tulevaisuutta ajatellen. Yhä edelleen koulutus antaa mahdollisuuksia ja luo turvallisuutta yksilön elämään, mutta nykyään huomiota kiinnitetään yhä enemmän ihmisten turvallisuuteen oppilaitoksien sisällä.

Koulujen turvallisuusasiat saivat Suomessa paljon palstatilaa koulusurmien vuoksi vuonna 2007 ja edelleen vuonna 2008. Aluksi keskusteluissa päärooliin pääsi koulujen fyysinen turvallisuus eli hälytysjärjestelmät ja paljon keskustelua aiheuttaneet metallinilmaisportit. Vasta myöhemmin siirryttiin keskustelemaan oppilaitosten psyykkiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen liittyvistä tekijöistä. Sosiaalisia ja henkisiä turvallisuustekijöitä pidetään jopa niin tärkeinä, että on alettu pohtia, olisiko näiden tekijöiden avulla ollut mahdollista ennaltaehkäistä koulusurmat kokonaan.

Opetushallituksen opetusneuvos Pekka Iivonen tuo Kalevan haastattelussa (Moilanen 2012) esille hyvin tilanteen, jossa suomalaiset oppilaitokset ovat tällä hetkellä: ”--oppilaitoksissa on otettu viiden viime vuoden aikana kelpo askelia turvallisuudessa. Esiopetuksesta yliopistoon saakka turvallisuussuunnitelmat ovat selvästi parantuneet. Seuraavat askeleet pitäisi ottaa harjoituttamalla. Meillä on jo hyviä ja kohtuullisia suunnitelmia, mutta niitä ei ole tarpeeksi jalkautettu henkilökunnalle, oppilaille ja opiskelijoille, Iivonen toteaa.” Myös opiskelijoiden turvallisuuskyselyn tulokset tukevat tätä lausumaa. Opiskelijoiden turvallisuuskyselyssä kysyttiin, mitkä asiat aiheuttavat turvattomuuden tunnetta oppilaitoksessa. Monet vastaajat kertoivat, että heille on epäselvää, kuinka erilaisissa hätätilanteissa tulisi toimia.

Seuraavaan kappaleeseen on koottu muutama vastaus avoimista kysymyksistä, ainoastaan kirjoitusvirheet on korjattu.

”Turvattomuuden tunnetta aiheuttaa täysin puutteelliset tiedot siitä, miten vaaratilanteessa tulee toimia, -- opiskelijoille ei ole kerrottu esimerkiksi sammuttimien tai ensiapupakkausten sijainteja, onko niitä edes?”

”No se, että jos tulee palohälytys niin se varmaankin aiheuttaa yleistä paniikkia -- paloharjoituksia saisi olla useammin --.”

”Neljä vuotta sitten tapahtunut ampumistilanne. Pelkään että se voi uusiutua.”

Opiskelijoilta kysyttiin myös miten turvallisuutta voitaisiin parantaa oppilaitoksessa ja suurin osa vastuksista liittyi juuri edellä mainittuun livosen kommenttiin.

”Parempi turvallisuusopetus ja asioista todellakin julkisesti puhuminen, matala kynnyksesi esimerkiksi siihen että voi mennä kertomaan kiusaamisesta tai muusta turvallisuutta häiritsevistä tekijästä.”

”Kerrottaisiin paremmin mm. missä poistumistiet sijaitsevat eri rakennuksen osissa jne.”

”Perehdyttämällä oppilaita paremmin turvallisuusasioihin. Luomalla kouluun paremmat turvallisuusohjeet sekä käyttäytymissäännöt.”

Tätä opinnäytetyötä tehdessämme on edelleen vahvistunut käsityksemme siitä, että turvallisuudentunne on aina subjektiivinen kokemus. Se, mikä toiselle merkitsee turvallisuutta, voi toiselle merkitä turvattomuutta. On hyvä, että kouluissa tehdään turvallisuussuunnitelmia ja niitä pyritään jalkauttamaan mahdollisimman tehokkaasti opiskelijoiden joukkoon. Täytyy kuitenkin muistaa, että oppilaitosturvallisuudessa pelkkä fyysinen turvallisuus luo vain näennäistä turvallisuutta ja varsinainen turvallisuus lähtee oppilaitoksen eri toimijoiden turvallisuuden tunteen kokemuksesta.

Tässä opinnäytetyössä haettiin tietoa turvallisuuden tunteesta osana oppilaitosturvallisuutta. Valmiiksi kerätty, raakadatana saatu aineisto ja sen analyysi muodostavat tämän opinnäytetyön keskeisen sisällön. Kerätty aineisto antoi monipuolisen kuvan nykyhetken suomalaisesta koulumaailmasta. Saadut tulokset vastaavat myös hyvin sitä kuvaa, mikä koulumaailmasta välittyy median kautta. Saatujen vastausten välittämä kuva nykyisestä koulumaailmasta näyttöä pääasiallisesta positiivisena ja turvallisena. Opiskelijat luottavat toisiinsa, saavat apua toisiltaan tarvittaessaan, tietävät järjestysäännöt ja heidät on perehdytetty turvallisuusasioi-

hin. Opiskelijat kaipaavat lisää yhteisöllisyyttä keskuuteensa, mikä voisi tarkoittaa esimerkiksi opiskelutoverista välittämistä.

Avoimissa vastauksissa kertautuvat kouluampumistapaukset ja niiden toistuminen tai omalle kohdalle sattuminen aiheutti monelle turvattomuuden tunnetta. Joistakin vastauksista välittyi opiskelijoiden huoli siitä, että kuka tahansa voi tulla avoimesta ovesta sisään aseensa kanssa. Poistuminen oppilaitoksesta oli myös joillekin opiskelijoille epäselvää, mistä ovesta lähdetään ulos, miten mahdollisessa uhkaavassa tilanteessa tulee toimia ja minne kokoontutaan. Opettajien läsnäoloa. Opiskelijat kokivat ajoittain turvattomuuden tunnetta opettajien vähäisestä läsnäolosta johtuen. Osa vastaajista kaipasi huolellisempaa perehdytystä erilaisten laitteiden, menetelmien ja suojavälineiden käyttöön. Useimmilla vastaajilla ei ole kuitenkaan valittamista opiskeluun liittyvistä turvallisuusasioista, suurin osa vastaajista vastasikin myöntävästi kysymykseen ”Nautin opiskelusta nykyisessä oppilaitoksessa”.

Kyselyssä esille tulleet opiskelijoiden tekemät kehitys- ja parannusehdotukset oppilaitosturvallisuuden ja turvallisuuden tunteen lisäämiseksi olisi täysin mahdollista toteuttaa helposti. Jatkotutkimusta olisi mahdollista tehdä esimerkiksi vertailemalla eri-ikäisten vastaajien vastauksia keskenään tai tarkastelemalla mies- ja naisvastaajien antamien vastauksien eroavaisuuksia.

Lähteet

Kirjalliset lähteet:

Aaltonen, T. & Junkkari, L. 2003. Yrityksen arvot ja etiikka. Helsinki: WSOY.

Dunderfelt, T. Laakso, J. Niemi, P. Peltola, R. & Vidjeskog, J. 2005. Yksilöllinen ihminen. Psykologia 5. Helsinki: WSOY/Oppimateriaalit.

Heikkilä, T. 2004. Tilastollinen tutkimus. 5., uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Heikkilä, T. 2010. Tilastollinen tutkimus. 7-8. painos. Helsinki: Edita.

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Keuruu: Tammi.

Kananen, J. 2008. Kvantti: Kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kaukiainen, A. & Salmivalli, C. 2009. KiVa koulu: Vanhempien opas. Turku: Opetusministeriö.

Kreus, J., Pelkonen, N., Ranta, T., Turunen, T., Viitanen, J. & Vuoripuro, J. 2010. Korkeakoulun turvallisuuskäsikirja - vakavien henkilöriskien hallinta. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kuusela, H. & Ollikainen, R. 1998. Riskit ja riskienhallinta. Tampere: Tampere University Press.

Kyllönen, T. & Rickman, A. 2011. Henkilöturvallisuus koulussa - Vaarallisen käytöksen ennakointi ja hallinta. Juva: PS-kustannus.

Leppänen, J. 2006. Yritysturvallisuus käytännössä. Turvallisuusjohtamisen portfolio. Helsinki: Talentum.

Lindfors, E. 2012. Kohti turvallisempaa oppilaitosta. Oppilaitosten turvallisuuden ja turvallisuuskasvatuksen tutkimus ja kehittämishaasteita. Suomen Painoagentti Oy: Nurmijärvi.

Nuikkinen, K. 2005. Terveellinen ja turvallinen koulurakennus. Saarijärvi: Opetushallitus.

Rauramo, P. 2008. Työhyvinvoinnin portaat. Helsinki: Edita

Tuomi, J. Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Waitinen, M. 2011. Turvallinen koulu? Helsinkiläisten peruskoulujen turvallisuuskulttuurista ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitoksen tutkimuksia 334.

Sähköiset lähteet:

Aalto-korkeakoulusäätiö. 2013. Turvallinen kaupunki.fi. Sosiaalisesti turvallinen elinympäristö. Viitattu 28.09.2013.

<http://www.turvallinenkaupunki.fi/turvallisuusteemat/sosiaalisesti-turvallinen-elinymparisto>

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2013. Yritysturvallisuuden osa-alueet. Viitattu 20.10.2013.

http://www.ek.fi/ek/fi/tyomarkkinat_ym/Yritysturvallisuus/osa-alueet/Osa-alueet.php

Fresco, D., Mennin, D., Heimberg, R. & Turk, C. 2003. Using the Penn State Worry Questionnaire to identify individuals with generalized anxiety disorder: a receiver operating characteristic analysis. Viitattu 8.9.2013.

<http://www.temple.edu/phobia/int/Publications/2003/217-%20Fresco%20et%20al%20Using%20Penn%20State%20Worry%20Questionnaire%20to%20Identify%20Individuals%20with%20GAD%20Journal%20of%20Behavior%20Therapy%20and%20Exp%20Psychiatry%202003.pdf>

Haho, Annu. 2011. Kollegiaalinen työyhteisö puhaltaa yhteen hiileen. Simähoitaja 1/2011, 8-9. Suomen Silmähoitajat - Finlands Ögonskötare ry. Viitattu 29.9.2013.

<http://suomensilmahoitajat-fi-bin.directo.fi/@Bin/524fb0e8dfecc57c9f1a9319d098079d/1385063886/application/pdf/170858/sh111-kevyt%20%281%29.pdf>

Helsingin yliopisto. 2003-2004. Tutkinonuudistus Helsingin yliopistossa. Tohtorin tutkintoa koskevat linjaukset. Viitattu 3.11.2013.

<http://www.helsinki.fi/tutkinonuudistus/jatkotutkinto/tohtori.html>

Helsingin yliopisto. 2013. Tutkinnot. Viitattu 2.11.2013.

http://www.helsinki.fi/opiskelu/uudistetut_perustutkinnot.html

KvantiMOTV. 2003. Mittaaminen: Tilastoyksikkö ja muuttujat. Viitattu 2.9.2013.

<http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/mittaaminen/tilastoyksikko.html>

Kyttä, M., Broberg, A., Hirvonen, J., Puustinen & S. Lehtonen, H. 2010. Asukkaiden kokema turvallisuus asuinalueella. Case Muotiala. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. Viitattu 2.9.2013.

http://pehmo.tkk.fi/static/pdf/tampere_turvallisuus.pdf

Lepola, U. 2013. Yleistynyt ahdistuneisuushäiriö on enemmän kuin stressi. Turku: Oy H. Lundbeck Ab. Viitattu 11.11.2013.

<http://masennusinfo.fi/ahdistuneisuushairiot/yleistynyt-ahdistuneisuushaeirioe-on-enemman-kuin-stressi>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2013. Kiusaamisen seuraukset. Viitattu 11.11.2013.

<http://www.mll.fi/kasvattajille/kiusaamisen-ehkaiseminen/kiusaamisen-seuraukset/>

Maslow, A. H. 1943. A Theory of Human Motivation. Psychological Review, 50. Viitattu 10.11.2013.

<http://www.learning-theories.com/maslows-hierarchy-of-needs.html>

Moilanen, J-P. 2012. Opetushallitus: Koulujen turvallisuudessa yhä kohennettavaa. Kaleva. Viitattu 11.11.2013.

<http://www.kaleva.fi/uutiset/kotimaa/opetushallitus-koulujen-turvallisuudessa-yha-kohennettavaa/572958/>

Nurmi, A. 2011. Turvallisuuden syvärakenteet. Turvallisuuspuheen konstruointi Fennovoima Oy:n ydinvoimalaitoshankkeeseen liittyvissä yleisötilaisuuksissa. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 05.11.2013.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/27245/URN:NBN:fi:jyu-2011062911089.pdf?sequence=1>

Opetushallitus. 2012 1. Fyysinen oppimisympäristö. Viitattu 23.9.2013.

http://www.oph.fi/opetustoimen_turvallisuusopas/turvallisuuden_osa-alueita/fyysinen_oppimisymparisto

Opetushallitus. 2007. Koulutusnetti. 10.luokka. Viitattu 4.11.2013.

http://www.koulutusnetti.fi/?path=10._luokka

Opetushallitus. 2012 2. Oppilas- ja opiskelijahuollon opas. Viitattu 28.9.2013.

http://www.oph.fi/terveyden_hyvinvoinnin_ja_turvallisuuden_edistaminen/toimintakulttuuri_hyvinvoinnin_ja_turvallisuuden_edistajana/turvallisuuskulttuuri

Opetushallitus. 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy. Viitattu 10.10.2013.
http://www.oph.fi/download/139848_pops_web.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2013. Yliopistokoulutus ja sen kehittäminen. Viitattu 2.11.2013.
<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/yliopistokoulutus/?lang=fi>

Oulun yliopisto. 2010. Opiskelijan terveys- ja voimavarat. Viitattu 29.9.2013.
http://www oulu.fi/hyvinvointi/opiskelijan_terveys_ja_voimavarat/turvallisuus.htm

Oppilaitosten turvallisuustilanteen seurantaryhmä. 2013. Turvallisuuden edistäminen oppilaitoksissa - Seurantaryhmän loppuraportti. Viitattu 8.9.2013.
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2013/liitteet/tr08.pdf?lang=fi>

Piispanen, M. 2008. Hyvä oppimisympäristö. Oppilaiden, vanhempien ja opettajien hyvyyskäsitusten kohtaaminen peruskoulussa. Gummerus Kirjapaino Oy: Vaajakoski. Viitattu 20.10.2013.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/39883/978-951-39-4871-9.pdf?sequence=1>

Pohjola Pankki Oyj. 2013. Turvallisuusjohtaminen. Viitattu 2.9.2013.
<https://www.pohjola.fi/pohjola?id=328210&srcpl=8>

Pälve, H. 2011. Inhimillinen tekijä. Kollegiaalisuus tänään. Finnanest. Viitattu 20.10.2013.
http://www.finnanest.fi/files/palve_kollegiaalisuus.pdf

Sisäasiainministeriö. 2010. Oppilaitosten turvallisuus. Viitattu 2.9.2013.
<http://www.intermin.fi/julkaisu/402009?docID=24927>

Sisäasiainministeriö. 2013. Pelastustoiminta. Viitattu 1.10.2013.
<http://www.intermin.fi/fi/turvallisuus/pelastustoiminta>

Suomen Lääkäriliitto. 1998-2013. Kollegiaalisuus. Viitattu 10.10.2013.
<http://www.laakariliitto.fi/liitto/kollegiaalisuus/>

Suomen Mielenterveysseura. 2013. Jos lapsuuden koulukiusaaminen palaa mieleen vielä aikuisenakin. Viitattu 11.11.2013. <http://www.e-mielenterveys.fi/vaikeat-elamantilanteet/koulukiusaaminen/jos-lapsuuden-koulukiusaaminen-palaa-mieleen-viela-aikuisenakin/>

Suomen virallinen tilasto. 2012. Koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset. Suomen virallinen tilasto: Helsinki. Viitattu: 4.11.2013.
http://www.stat.fi/til/kjarj/2012/kjarj_2012_2013-02-19_tie_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto. 2013. Oppilaitostilastot 2012. Viitattu 2.9.2013.
http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/ykou_opla_201200_2013_10094_net.pdf

Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulu. 2007. Kvantitatiivisen analyysin perusteet. Viitattu 19.11.2013.
<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464131489/1194289328583/1194289824724.html>

Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulu. 2006. Ryhmän jäsenten rooleja ja tehtäviä. Viitattu 12.11.2013.
http://www2.amk.fi/mater/viestinta_ja_media/ryhmatyotaidot/ryhmaen_jaesenten_rooleja_ja_tehtaeviae_12219.html

Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus. 2011. Sosiaalipsykologian peruskurssi. Normit sosiaalisuuden kuvaajina. Viitattu 2.9.2013.

<http://www.uta.fi/avoinyliopisto/arkisto/sosiaalipsykologia/normit.html>

Työterveyslaitos. 2010. Henkinen kuormittuminen. Viitattu 2.9.2013.

<http://www.ttl.fi/fi/toimialat/rakennus/rats/sivut/henkinenkuormitus.aspx>

Varsinais-Suomen Sairaanhoidopiiri. 2006. Ohjeita kuormittumisen hallintaan. Henkinen kuormittuminen. Viitattu 12.11.2013.

<http://www.tyosuojelu.fi/upload/vsshp-henkinenkuormittuminen.pdf>

Virta, S. 2012. Turvallisuuden tutkimus. Tieteenalat ja monitieteisyyden lähtökohtia. Viitattu 15.10.2013.

ojs.tsv.fi/index.php/ta/article/download/7470/5825

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia. 2010. Viitattu 2.9.2013.

http://www.defmin.fi/files/1696/Yhteiskunnan_turvallisuusstrategia_2010.pdf

Yksikin kysymys avaa mahdollisuuden. 2012. Ratkes-lehti 3/2012, 2. Viitattu 10.11.2013.

http://www.lahdenensijaturvakoti.fi/pdf/Yksikin_kysymys.pdf

Kuviot

Kuvio 1: Yritysturvallisuuden osa-alueet (Elinkeinoelämän keskusliitto 2013.).....	10
Kuvio 2: Oppilaitoksen henkilöstöturvallisuus (Kyllönen & Rickman 2011, 18-19.)	11
Kuvio 3: Maslowin tarvehierarkia (Maslow 1943.)	15
Kuvio 4: Suojavälineiden käyttö opiskelussa	33
Kuvio 5: Suojavarusteiden käytön valvonta	33
Kuvio 6: Sisäiset ristiriidat opiskelijoiden välillä	34
Kuvio 7: Tiedotus opiskelijahuollosta ja sen toiminnasta	35
Kuvio 8: Opiskelijahuolto toimivuus	35
Kuvio 9: Opiskelijoiden välinen kiusaaminen	36
Kuvio 10: Opiskeluilmapiirin häiritsevä levottomuus	37
Kuvio 11 Opiskeluyhteisön tiiviys	38
Kuvio 12: Toistuva huolehtiminen	38
Kuvio 13: Opiskelusta nauttiminen nykyisessä oppilaitoksessa	39

Taulukot

Taulukko 1: Kyselyyn vastanneet	20
Taulukko 2: Opiskelijan kokemus turvallisuusperehdytyksistä oppilaitoksessa	22
Taulukko 3: Opiskelijan tietoisuus järjestyssäännöistä	22
Taulukko 4: Suojavälineiden käyttö opiskelussa	23
Taulukko 5: Tiedotus opiskelijahuollosta ja sen toiminnasta	24
Taulukko 6: Opiskeluyhteisön tiiviys	25
Taulukko 7: Opiskelijoiden keskinäinen avunanto	25
Taulukko 8: Opiskelijoiden välinen luottamus	26
Taulukko 9: Opiskelijoiden välinen kiusaaminen	27
Taulukko 10: Opiskelijan huolestuminen eri tilanteissa	28
Taulukko 11: Toistuva huolehtiminen	28
Taulukko 12: Opiskelusta nauttiminen nykyisessä oppilaitoksessa	29

Liitteet

Liite 1: Opiskelijoiden turvallisuuskysely sivut 1-3	50
Liite 2: The Penn State Worry Questionnaire (PSWQ) sivut 1-2	53
Liite 3: Turvallisuuskyselyn tuloksia havainnollistavat taulukot.....	55

Liite 1: Opiskelijoiden turvallisuuskysely sivut 1-3

Opiskelijoiden turvallisuuskysely

Vastaajan taustatiedot

Sukupuoli

Mies

Nainen

Ikä

Koulutusaste, jossa opiskelen

Peruskoulu

Lukio

Ammatillinen koulutus

Ammattikorkeakoulu

Yliopisto

Opiskelijoiden turvallisuuskysely

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei osaa sanoa	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Minut on perehdytetty oppilaitoksen turvallisuusasioihin.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelussa käytettävät menetelmät, koneet ja laitteet ovat turvallisia.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen saanut riittävästi turvallisuuskoulutusta.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelussa käytetään tarpeellisia suojavaarustelta.	☐	☐	☐	☐	☐
Suojavaarusteiden käyttöä valvotaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Minulle on kerrottu opiskelijahuollosta ja sen toiminnasta.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelijahuolto on toimivaa.	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedän oppilaitoksen järjestyssäännöt.	☐	☐	☐	☐	☐
Oppilaitoksessa on häiritsevää metelöintiä.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelijat nahistelevat keskenään.	☐	☐	☐	☐	☐
Oppilaitoksessa esiintyy klusaaamista.	☐	☐	☐	☐	☐
Opettajien auktoriteettia ei kunnioiteta.	☐	☐	☐	☐	☐
Yleinen opiskeluympäristö on häiritsevän levoton.	☐	☐	☐	☐	☐
Useat tilanteet saavat minut huolestumaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Jos huolestun, minun on vaikea rauhoittua.	☐	☐	☐	☐	☐
Huolehdin toistuvasti.	☐	☐	☐	☐	☐
Tämä on tiivis opiskeluyhteisö.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelijoiden välillä on sisäisiä ristiriitoja.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelijat auttavat toinen toistaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Voin luottaa opiskelukavereihini.	☐	☐	☐	☐	☐
Jaamme yhteisen arvomaailman opiskelijakavereiden kanssa.	☐	☐	☐	☐	☐
Nautin opiskelusta nykyisessä oppilaitoksessa.	☐	☐	☐	☐	☐

Opiskelijoiden turvallisuuskysely

Mitkä asiat aiheuttavat sinulle turvattomuuden tunnetta oppilaitoksessa? Miksi?

Miten turvallisuutta voitaisiin parantaa oppilaitoksessa?

Scoring the PSWQ

In scoring the PSWQ, a value of 1, 2, 3, 4, and 5 is assigned to a response depending upon whether the item is worded positively or negatively. The total score of the scale ranges from 16 to 80.

Items 1, 3, 8, 10, 11 are reverse scored as follows:

- Very typical of me = 1 (circled 5 on the sheet)
- Circled 4 on the sheet = 2
- Circled 3 on the sheet = 3
- Circled 2 on the sheet = 4
- Not at all typical of me = 5 (circled 1 on the sheet)

For items 2, 4, 5, 6, 7, 9, 12, 13, 14, 15, 16 the scoring is:

- Not at all typical of me = 1
- Ratings of 2, 3, and 4 are not transformed
- Very typical of me = 5

Citation: Meyer TJ, Miller ML, Metzger RL, Borkovec TD: Development and Validation of the Penn State Worry Questionnaire. *Behaviour Research and Therapy* 28:487-495,1990

Liite 3: Turvallisuuskyselyn tuloksia havainnollistavat taulukot

Olen saanut riittävästi turvallisuuskoulutusta						
	Peruskoulu	Lukio	Ammatillinen	Korkeakoulut	YHT	YHT %
Samaa mieltä	128	61	291	128	608	69
EOS	39	17	80	34	170	19
Eri mieltä	24	22	52	21	119	14
Vastaajia YHT	191	100	423	183	879	100

Taulukko 13: Opiskelijoiden kokemus saamastaan turvallisuuskoulutuksesta

Opiskelussa käytettävät menetelmät, koneet ja laitteet ovat turvallisia						
	Peruskoulu	Lukio	Ammatillinen	Korkeakoulut	YHT	YHT %
Samaa mieltä	157	93	362	155	767	87
EOS	18	7	37	16	78	9
Eri mieltä	16	0	24	12	52	6
Vastaajia YHT	191	100	423	183	879	100

Taulukko 14: Opiskelijoiden kokemus käytettävien menetelmien, koneiden ja laitteiden turvallisuudesta

Suojavarusteiden käyttöä valvotaan						
	Peruskoulu	Lukio	Ammatillinen	Korkeakoulut	YHT	YHT %
Samaa mieltä	122	70	300	122	614	70
EOS	37	20	74	42	173	20
Eri mieltä	32	10	49	19	110	13
Vastaajia YHT	191	100	423	183	879	100

Taulukko 15: Suojavarusteiden käytön valvonta

Opiskelijahuolto on toimivaa						
	Peruskoulu	Lukio	Ammatillinen	Korkeakoulut	YHT	YHT %
Samaa mieltä	70	35	213	94	412	47
EOS	104	52	171	69	396	45
Eri mieltä	17	13	39	20	89	10
Vastaajia YHT	191	100	423	183	879	100

Taulukko 16: Opiskelijahuolto toimivuus

Opiskelijoiden välillä on sisäisiä ristiriitoja						
	Peruskoulu	Lukio	Ammatillinen	Korkeakoulut	YHT	YHT %
Samaa mieltä	48	26	116	79	269	30
EOS	83	30	144	42	299	33
Eri mieltä	60	44	163	62	329	37
Vastaajia YHT	191	100	423	183	897	100

Taulukko 17: Sisäiset ristiriidat opiskelijoiden välillä

Opettajien auktoriteettia ei kunnioiteta						
	Peruskoulu	Lukio	Ammatillinen	Korkeakoulut	YHT	YHT %
Samaa mieltä	37	37	112	59	245	27
EOS	85	19	126	43	273	30
Eri mieltä	69	44	185	81	379	42
Vastaajia YHT	191	100	423	183	897	100

Taulukko 18: Opiskelijoiden suhtautuminen opettajien auktoriteettiin

Opiskelijat nahistelevat keskenään						
	Peruskoulu	Lukio	Ammatillinen	Korkeakoulut	YHT	YHT %
Samaa mieltä	73	25	111	54	263	30
EOS	47	23	99	49	218	25
Eri mieltä	71	52	213	80	416	47
Vastaajia YHT	191	100	423	183	879	100

Taulukko 19: Opiskelijoiden keskinäinen nahistelu

Yleinen opiskeluilmapiiri on häiritsevän levoton						
	Peruskoulu	Lukio	Ammatillinen	Korkeakoulut	YHT	YHT %
Samaa mieltä	32	23	99	45	199	22
EOS	43	16	71	31	161	18
Eri mieltä	116	61	253	107	537	60
Vastaajia YHT	191	100	423	183	897	100

Taulukko 20: Opiskeluilmapiirin häiritsevä levottomuus

Jos huolestun, minun on vaikea rauhoittua						
	Peruskoulu	Lukio	Ammatillinen	Korkeakoulut	YHT	YHT %
Samaa mieltä	28	14	80	46	168	19
EOS	44	14	72	34	164	18
Eri mieltä	119	72	271	103	565	63
Vastaajia YHT	191	100	423	183	897	100

Taulukko 21: Rauhoittumisen vaikeus huolestumisen jälkeen

Jaamme yhteisen arvomaailman opiskelijakavereiden kanssa						
	Peruskoulu	Lukio	Ammatillinen	Korkeakoulut	YHT	YHT %
Samaa mieltä	103	58	234	95	490	55
EOS	66	22	121	61	270	30
Eri mieltä	22	20	68	27	137	15
Vastaajia YHT	191	100	423	183	897	100

Taulukko 22: Opiskelijoiden jakama yhteinen arvomaailma

Oppilaitoksessa on häiritsevää metelöintiä						
	Peruskoulu	Lukio	Ammatillinen	Korkeakoulut	YHT	YHT %
Samaa mieltä	57	45	139	66	307	35
EOS	47	16	88	37	188	21
Eri mieltä	87	39	196	80	402	46
Vastaajia YHT	191	100	423	183	879	100

Taulukko 23: Oppilaitoksen häiritsevä metelöinti